D. JOH. LVDOLPH. ALBERT. FOCKE.

TRACTATIO DE PANARITIO.

GOETTINGAE,
APVD IO. DANIEL. GOTTHELF BROSE. 1786.

Vexata in quaecunque parte corporis ſint, quam primum ſic curari debent, ut qua dolor eſt, ea ſcalpello cutis crebro incidatur, detergeaturque eodem averſo profluens ſanguis, quod ſi paulo tardius ſubvenitur, jamque etiam rubor eſt; qua rubet corpus: ſi tumor quoque acceſſit, quaecunque is eſt, id optimum auxilium eſt.

CELSUS de Medicina Lib. 7. Cap. I.

VIRO ILLVSTRISSIMO

ATQVE

EXCELLENTISSIMO

DOMINO

LIBERO BARONI

DE HAMMERSTEIN

IN MILITIA POTENTISSIMI GEORGII III.
MAGNAE BRITANNIAE REGIS SVMMO
LEGIONIS EQVITVM PRAEFECTO

DOMINO ATQVE FAVTORI SVO

LONGE GRATIOSISSIMO

SPECIMEN HOCCE ACADEMICVM

DEVOTA MENTE SACRVM FACIT

IPSIVS NOMINIS

DEVOTISSIMVS CLIENS

J. L. A. LOCKE.

INTROITVS.

Praeterlapso illo tempore, quo medicinae elementarius versatus sit academiis, ut diligentiae suae testimonia in publicam lucem edat, exigitur. Meo igitur finito studio his officiis munus quoque conficere debeo. Haec munia in eligendo elaborandoque argumento non mediocrem mihi attulerunt difficultatem. Per longum inde temporis spatium in angustiis versabar, quamnam medicinae vel chirurgiae partem submitterem studio atque elaborationi. Cum in chirurgiae studio praecipue fixurus sim operam, hujus scientiae perlustratio, mea sententia, non satis exaratum materiam, Panaritium scilicet, tandem suppeditavit. Quantum ideoque in me erit, & quoad tenuitati meae licebit, hanc materiam elaborare conabor. Primo hujus loci non incommodum esse existimo, de anatomica digitorum structura eatenus hunc morbum contingente, varia praemittere; quae nobis, multorum phaenomenorum symptomatumque hoc morbo occurrentium explicationem, eorumque medendi methodum exhibitura sit. Caeterum morbi definitionem, sedem causas, &c. tractabo. Priusquam autem ad rem ipsam me converto, Lectores benevolos enixe rogatos volo, ut, quaedam iis in hoc inaugurali specimine non satis elaborata, obventura, velint haud immemores esse a juvene atque artis salutaris tirone specimen hocce edulatum, atque ob temporis defectum fere elucubratum esse.

CAP. I.

Anatomica digitorum manusque conſtructio.

(*Praemonitum.*) Quantum interſit Chirurgo, illius partis affectae curationi ſuae ſubmiſſae, naturam fabricamque cognitam habere, vix monere auſim. Docet enim egregia haec ſcientia Chirurgo in uſum vocare commoda medicamenta, ſed quod res maximi ponderis eſt, operationes aliasque encheireſes chirurgicas tutius, aegrotanti quo fieri commodius adhibere. Hiſce ex rationibus opere pretium arbitratus ſum, illarum partium hoc morbo, quem deſcribere mihi eſt in animo, infeſtantium, anatomicam conſtructionem praemittere. Morbus quem *Panaritium* vocare conſueverunt, cum autem manus digitos praeſertim, rariſſime illos pedum corripere obſervetur, de illorum fabricatione mentionem hic facere, ſufficere exiſtimo. Benevolos Lectores autem obteſtor, ne ex me deſiderent ſuccinctam exquiſitámque partium commentationem. Propoſitum, ut notaverim, eo ſolum valeat, quod, ad hujus morbi notionem, explicationem atque curam, partes manum ſor nantes neceſſarias deſcribam. Sed ad rem, & molliarum partium baſi, *Oſſibus* ſcilicet, inchoare ratio eſt.

(*Oſſa digitorum.*) Non exſpectetis Lectores mei oſſium diviſionem, ordinem atque configurationem, ab eorum fabrica verba aliqua, modo adjiciam. Per totam oſſium phalangum ſubſtantiam

tiam diploën laxam medullulosam, cum ossea tenera lamella amictam, ita ut per acrimoniam quandam haud aegre consumi possit, observamus. Ratione spongiosae structurae autem extrema phalanga omnibus aliis praevalet. *(Periostium.)* Periostium immediate ossa haec cingens, supra capsularia ligamenta, ubi vel progrediuntur vel insertionem petunt, superscandit, & trans ligamentum alteri ossi iterum se applicat. Ne autem invicem coalescant periostium atque ligamenta, interposita cellularis membrana huic impedimento est. *(Ligamenta.)* Ligamentorum, hodie per rigorosa examina Cl. WEITBRECHT, satis exarata constructio, ad manus firmitatem actionemque non exiguas affert suppetias, quibus nunc, necessaria quoque allegare, mihi est consilium. Perceptionis gratia in duobus ordinibus haec ligamenta considerare cogor. De ligamentis digitorum ossium primo, deinde de tendinum ligamentis necessaria quoque adjiciam. *(Membrana capsularis.)* Omnes digitorum phalangum extremitates cum membrana capsulari circumdantur, qua se invicem conjunguntur. Corroboratur haec conjunctio per extensorum tendines ac flexorum vaginas, quae illis accuratius affiguntur. *(Usus.)* Inde palam est, ad horum ossium consociationem, nec non ad motum harum phalangum infrigendum, haecce ligamenta exhibere debita auxilia. *(Ligamenta lateralia.)* Ligamenta lateralia, ad utrinque articuli latus locata, a

 dorso

dorso extremitatis phalangis inferioris ad palmam oblique descendunt, ibique in extremitate phalangis proximae superiore insinuantur. *(Usus.)* Praesertim digitorum, ab- & adductionem limitare inserviunt.

(Ligamentum cutaneum.) Ligamentum cutaneum ex latere condyli phalangis mediae digitorum proficiscitur, ac in palmae cutem prolixe expanditur. Praeterquam aliquae fibrae, in illam cutis partem papillas nerveas obducentem, insinuantur. *(Usus.)* Utilitatem praebet, quod formet cutem, praecipue autem quod in digiti extensione erigat papillas nerveas.

(Ligamentum laterale subtensum.) Ligamentum laterale subtensum phalangarum extremarum, est ligamentum ab utrinque latere tertiae phalangae apicis originem trahens, ad superiora adscendens, ubi inseritur. *(Usus.)* Cutis illi tese insinuat & ad unguium adhaesionem securam inservit.

Ligamenta tendinum in vola manus, digitis & circa carpum.

(Aponeurosis palmaris.) Aponeurosis palmaris immediate sub cute volae manus forma fibrosi plani posita est. Hujus fibrae longitudinales a ligamento annulari proprio ortum capientes radiatim in palma a se invicem divaricantur, atque in quinque fasciculos tendineos divisae a digitorum palmas abeunt. In palmae parte me-

di

dia per fasciculos transversales illi fasciculi conciliantur. Iis arteriae, nervi atque flexorum tendines ad digitos emergentes subjacent. *(Usus.)* Haecce aponeurosis omnium musculorum palmae actionem corroborat, praesertim omnibus arteriis, nervis & tendinibus praesidio est.

(Ligamentum carpi proprium.) Ligamentum carpi s. annulare proprium ex firmissimis ac strictissime fibris tensis compositum anatome id observavit. Adnascitur ossi pisiformi ac multangulo majori. Duo haec ossa pro musculorum flexorum collocatione formant sulcum hoc ligamentum tamquam chorda subtendentem. *(Usus.)* Usum exhibet hocce ligamentum, quod flexorum tendines contineat, eorum motum facilius reddat, atque pollicis nec non digiti minimi musculis propriis adhaesionis locum commodum tradat.

(Ligamentum carpi palmare.) Ligamentum carpi palmare commune proprie nec in carpo nec in palma locum occupare observamus, sed supra articulationem positum est. Immediate cuti subjacet, & fibris transversalibus constructum est. *(Usus.)* Praestat usum, quod flexorum tendines ad manus palmam progredientes complectetur. Ab aliis hac ratione *Ligamentum armillare* quoque vocari solet. *(Ligamenta vaginalia.)* Ligamenta vaginalia primae & mediae phalangae ex articulationum marginibus proficiscuntur, atque supra flexorum tendines tenduntur.

(*Uſus.*) Uſus eo valet, quod tendines hic firmi tenerentur.

(*Ligamenta cruciformia.*) Ligamenta cruciformia ſunt ligamentula in phalange prima & media flexores decuſſantia. Uſum antecedentium praebent. (*Membrana tendinum communis.*) Membrana tendinum communis, membrana tenuis eſt, ac celluloſa. (*Uſus.*) Omnia notata ligamenta ita conjungit ut videantur continuum, impedit itaque ligamentorum divaricationem. Praeſertim ſynoviae tendines lubricanti pro armariolo eſt. Ceterum tendines ſuis locis fixos tenet. His praemiſſis ad muſculos tranſire mihi licebit; quorum contemplationem termino meo conſentaneam, nunc aggrediar.

(*Sublimis muſculus.*) Sublimis ſ. Perforatus ortum ſuum condylo oſſis humeri flexorio atque ſuperficiei ulnae internae debet, brachii in latere interiore deſcendit, circa antibrachii medium partem in tendinem mutatur; proficiſcitur tunc ſub ligamento annulari proprio ad palmam, ubi in quatuor tendines divaricatas ad digitos, excepto pollice propeitur, atque in primae phalangae palma in duo rurſus junctus ad phalangem ſecundam evadit, ejusque marginibus inſinuatur. Haec crura perforantis tendinem amplectuntur. (*Uſus.*) Praeſtat memorabilem uſum, quod ſecundam phalangem flectat.

(*Muſculus profundus.*) Profundus ſ. Perforans enaſcitur a ſuperficie ulnae anteriore ligamen-

gamentoque interoſſeo, in parte brachii anteriore, ſub ligamento annulari proprio ad palmam emergit. Priusquam ſub ligamento tranſit in quatuor tendines diviſionem patitur, ſub perforato in manus volam ad digitorum, excepto pollice, phalangem primam usque projecti, ubi ſublimem tranſforant, ſupra ſecundam phalangem tranſeunt, atque ibi in duo crura ſeparati internae ſuperficiei phalangis tertiae affiguntur. (*Uſus.*) Inſervit hic muſculus flectendi phalangem tertiam digitorum. (*Flexor pollicis.*) Flexor pollicis proprius longus proficitur a parte anteriore & ſuperiore radii ligamentoque interoſſeo. Tendinem in naturam mox tranſit, ſuo ligamento annulari per oſſis multangoli majoris ſulcum ad phalangem pollicis ſecundam progreditur, ibique ejus ſuperficiei volari inſeritur. Ligamenta ſupra jam notam hunc tendinem propria vagina tendinoſa incluſum, phalangis affigunt. (*Uſus.*) Hic muſculus phalangem ſecundam flectit.

(*Pronator quadratus.*) Pronator quadratus pollicari latitudinem habens, a parte inferiore marginis interioris ulnae originem petens, transverſaliter tunc ad ſuperficiem radii anteriorem projicitur. (*Uſus.*) Radium in pronationem vertere adjuvat. Haec de muſculis ſcopo noſtro ſufficere credo, atque de arteriis, neceſſaria quoque nunc proponam.

(Arteria radialis.) Arteria radialis inter musculum radialem flexorem atque supinatorem longum ad radii processum styloideum fertur. Varios hic ramos articulationis ligamentis cedit atque *ramum volarem* creat.

(Ramus volaris.) Ramus volaris postquam musculis adjacentibus pollicis dederit ramos, prope annulare ligamentum in palmam emergit; tunc immediate sub palmari aponeurosi ante hoc ligamentum cum ramo ex ulnari arteria *arcum superficialem volarem* formare solet.

(Arteria ulnaris.) Arteria ulnaris inter musculum digitorum sublimem atque flexorem ulnarem ad carpum proficiscitur; circa os pisiforme ex ea projicitur ramus ad manus progrediens & ramum immediate sub palmari aponeurosi jacentem cum ramo ex arteria radiali *arcum volarem superficiem* exhibens formantem.

Arcus volaris superficialis in complexu aponeuroseos palmaris tendinumque flexorum haeret. Ex eo rami digitales prosiliunt.

(Arteriae digitales.) Arteriae digitales ad decem usque anatomicis numerantur, digitorum in facie radiali ac ulnari ad apicem usque decurrunt, in digitorum cutim ligamentaque vicinia atque articulos ramos deponunt. Utrinque latere decurrentes arteriae in extremae phalangis superficie palmari in arcum coalescunt, ex quo ad nerveas papillas prorsum evadunt rami.

Utrin-

Utrinque autem hujus arcu latere ſub unguis radice curvantur ramuli ſe invicem concihantes atque *Arcum unguicularem* ſuppeditantes, ex quo unguium arteriae nutrientes proſiliunt.

Sufficiant haec de arteriis, ad nunc tranſire neceſſe eſt ad nervos.

(*Nervus medianus.*) Nervus medianus ſub flexore carpi radiali ſub ligamento annulari proprio ad palmam decurrit. Vel ſupra vel infra ligamentum in diverſos ramos ſecedit. Progredientes tunc rami ab aponeuroſi palmari atque tendinibus flexorum amplexi, arcum volarem ſuperficialem concomitantes cum cubitali nervo per anaſtomoſin conjunguntur. In quemlibet flexorum tendinem nerveus furculus tranſit, eique fixa tela cellulosa adnectitur. Ut brevibus verbis exponam, in ſeptem filamenta diviſionem patitur, quorum duo pollicem, flexorem ejus brevem muſculumque ſcilicet & latera petunt. Reliqui ad ulnares radialesque digitorum ſuperficies emergunt. Excepta ſuperficie digiti annularis ulnari, ac ſuperficie ulnari atque radiali digiti auricularis.

(*Nervus cubitalis.*) Nervus cubitalis arteriam ulnarem concomitans, ad carpum progrediens, in duos capitales ramos, *dorſalem* nempe & *volarem* partitionem experitur. Quorum dorſalis unum ramum in manus dorſum mittit, iterum duos furculos digito auriculari nec non an-

nulari exhibens; atque alterum filamentum lateri digiti medii ulnari impertit.

Volaris ramus sub annulari proprio ligamento cum ulnari arteria in volam emergens in duos surculos divisione conqueritur, in *sublimem* scilicet & *profundum*.

Quorum sublimis nostrae notationis dignus auriculari digito utrinque latere mandat ramum. Annularis digiti porro superficie ad apicem usque emergit, atque cum mediano plexum format, sicuti in aliis digitis ex mediani ramis fieri solet, in quo tactus sedem occupat.

(*Nervus cutaneus internus.*) Nervus cutaneus internus major digito medio annulari atque auriculari filamenta nervea mittit.

Ignoscatis lectores benevoli, nisi nervorum distributionis pluribus verbis fecerim mentionem. Ut mea fert opinio horum divisio, Chirurgum eousque attingit, quod dira hoc morbo occurrentia symptomata inde explicare possit; ad operationes quod spectat, ut sufficienter experientia probavit, nihil referre videri, & aegrum nulla conqueri noxa ex unius vel alterius surculi dissectione. Ingens enim nervorum, manus occupans, numerus, noxas inde ortas facile refarcire valet. Clariorem nervorum descriptionem amans plura inveniet apud Cl. CAMPER a) & KLINT b).

Hisce

a) Demonstrat. anatom. patholog. Lib. I.
b) Comment. anat. de nervis brachii Goett. 1784.

(*Involucra communia.*) Hisce omnibus in attentionem tractis, de involucris omnes has partes includentibus communibus necessaria quoque colligere cogor. Dividuntur in *epidermidem* & *cutem*.

(*Epidermis.*) Epidermis ex pluribus tabulatim impositis lamellis constat, praesertim autem illa pars volam occupans, quae ad cornu naturam sibimet accedere videtur, in illis molestis laboribus indulgentibus hominibus observatur tali modo constructa.

(*Cutis.*) Cutis manuum magnopere tenax densa, & subjacentibus partibus firmiter annexa per anatomen demonstratur, ut ex tendinosarum partium rem, aegre distentionem quandam admittente, constructa esse videatur. Omnes cutem constituentes partes reliquae, v. g. vasa exhalantia atque absorbentia, nervosaeque papillae in membrana adiposa & tendinearum fibrarum interstitiis dispergantur.

Et haec de anatomica partium fabricatione sufficiant, ut ad morbi ipsius considerationem nunc majorem impendere possim operam.

CAP. II.

De panaritii definitione.

Ad morbi descriptionem priusquam transeam, morbi definitione rem aggredi, hujus loci non absonum erit. Ideoque duplicem morbi definitio-

finitionem, nominalem ſcilicet & realem afferre, fas eſt.

(*Definitio nominalis.*) *Panaritium*, *Paronychia*, *Reduvia*, *Reluvia*, *Redivia* germanice Wurm am Finger omnia, illius morbi quem deſcribere propoſuerim a plurimis autoribus pro ſynonymis habentur; cui alii autem adverſari conantur, dum inter paronychiam & reduviam differentiam ponunt. Reduviam, cuticulae ab unguis radice reſolutionem, affectus aegre aggrediens & germanis Niednagel vocatus, ſignificare ſtatuunt. Plurimi autem huic differentiae obſunt ergo mea ſententia, vox populi, vox Dei Reliqua nomina brevitatis gratia ſilentii ſipario imponam. *Paronychia* verbum a graecis mutuo eſt acceptum aliisque voculis compoſitum παρα ſcilicet, *ad* ſ. *juxta* & ὄνυξ, *unguis* propter mali circa unguem ſaepius apparitionem. Datur hujus nominis herbae ſpecies a Cl. Linneo *Illecebrum paronychia* notata. Veteres enim hanc herbam in panaritio in uſum vocare conſueverunt unde nomen accepiſſe a plurimis aſſeritur. *Panaritium* teſte Glandorpio alienis ex linguis procreata eſt vocula c) *Reduvia*, *Reluvia*, *Redivia* voces latinae linguae originem ſuam debentes circa unguem *circulum* proprie ſignificant, germanicam demoninationem (Wurm am Finger) jam obſoletam obſervamus; a Theophrasto Paracelso enim ex dolore rodente primo in

c) Opera omnia, Tractat. de paronych. cap. 6.

in medium protuliſſe videtur d). Revera tamen panaritium ex verme dari SOLANDER primo litteris mandavit e), quae igitur germanicam denominationem non plane rejiceret. Hucusque in germania autem nondum obſervata haecce ſpecies, unde hoc nihilo modo nos attingere credo. In plebe autem hancce appellationem ſemel receptam cur ad nihilum redigamus? ſufficiat notis tituli ſignificatio.

(*Definitio realis.*) Ad realem definitionem quod contingit, inter autores, ad aetatem noſtram usque de hoc morbo aeternitati quicquam conſecratos, magna verſatur diſſenſio. Sic. v. g. GLANDORPIUS nimis amplam, modo non totius morbi decursum complectentem exhibet definitionem f). Alii ad inflammatoriorum tumorum claſſes numerant panaritium. Teſte experientia autem, hic morbus inflammatione ſubinde expertе obſervari ſolet. Omnes autorum definitiones hic in medium proferre mihi non eſt animus; quod enim autores, tot fere exiſtunt definitiones. Ideo hic, vulgatiſſimam, ut mihi videtur non veram, atque a plurimis receptam definitionem allegare, poſtea autem meam rationibus comprobatam adjungere, mihi erit conſilium. *Panaritium* (ut vulgari titulo utar) *extremae phalangis digitorum eſt inflammatio, cum vel fine*

d) Lib. de apoſtemat. cap. 17.
e) Acta ſociet. ſcient. Upſal. Vol. I. pag. 57.
f) l. c. cap. 5.

ſine tumore inſigni, magno dolore ad brachii flexuram ſubinde ſe extendente, & febre conjuncta. Sic uno ex ore omnes fere hujus morbi neotericorum ſcriptores eloquiant. Omnia haec autem veram definitionem non praeſtare, monſtrandum nunc putamus noſtri officii.

Numquam morbus cum inflammatione exordium capit, nullo modo ad morbi eſſentiam pertinet, ſed inter decurſum accedit; quod mecum affirmat WEDELIUS. g) Probant porro Aëtius h) aliique panaritium in *incipiens, inflammatum, ſuppuratum* atque *exulceratum* diſcernentes. FABRIC. *ab* AQUAPENDENTE *vitium hoc inter initia*, inquit, *cum ſcilicet incipit digitus dolere, hoc eſt, in prima doloris invaſione, ubi neque adhuc in digito tumor ullus aut rubor apparet &c.* i) Quomodo fieri debet, quod ſtatim in his firmis partibus oboriatur inflammatio? nonne per aliquod temporis intervallum, priusquam produci poſſit phlogoſis, irritamentum agat in digitum? Ingens remediorum empiricorum catalogus multa phlogoſin excitantia complectens, nec minus, inflammationem morbi eſſentiam non contingere, probat. Extremam in phalangem ſpeciatim panaritium invehi contra pugnat experientiam, apud GLANDORPIUM enim legimus, alias phalanges huic

g) Differt de paronychia. Jena 1674.
h) Tetrabibl. 4. ſermo. 2. cap. 75.
i) Opera chirurg. ſect. de operat. chirurg. parte I. pag. 103.

huic morbo quoque obnoxias esse. k) Nullo modo porro tumor quoque in essentialem definitionem trahi potest. Sic affirmat Cl. DE HAEN, inquiens, *vix dignoscitur tumore malum.* l) Dantur adeo panaritii species, quibus fusius alio loco dicendum mihi erit, omni tumore expertes. Tumor phlogosisque morbi decursum vel progressum constanter, vel accedent imo constituunt subinde, atque a tempestiva adhibita cura sibi timent. Chronica illa a Cel. ACREL observata species sine omni tumore apparuit. m) Febris tandem, ut ex usu compertum habent, non semper, sed fortuito accedere, observatur. Omnibus ex his colligere licebit, omnia haec, ad definitionem realem omnino referri non posse, sed de sede, causa, cura, habitu corporis aliisque rebus pendere. Dolorem omnium prae ad definitionem realem retulerunt scriptores. Nunc tibi L. B. obtrudere licet, quaenam vera definitio nunc sit? Ego affirmo, *Dolorem* sive *dolorificum affectum* veram essentialem panaritii constituere characterem. Ut rationibus nunc conformem sententiam meam, omnibus viribus laborem in rem infumam. Assidua nobis teritatur experientia, morbum semper dolore initium capere, dolorem hunc, aegrum in morbi progressum corripere atque augeri & ad morbi sanationem usque

k) l. c. cap. 14. pag. 29.
l) Praelect. patholog. edit. a WASSERBERG Tom. I. pag. 209.
m) Chirurgische Vorfaelle, 2ter Band, pag. 208.

usque, plane non extingui. Cel. BOERHAVE hoc comprobare videtur, dicens: *si tenuissima pungitur acicula sub unguibus nervus, manebit fere dolor, donec homo moriatur.* n) Omnia huic morbo obvenientia symptomata topica quam maxime dolorosa sunt. Nonne laterum dolores semper *pleuritidis* nomine ornantur, etiamsi omnia phlogosis signa plane absint? Dolor laterum constantissimum est pleuritidis symptoma, ergo mihi quoque, dolorem aliquam digiti phalangam occupantem, appellare *panaritium* licebit. Illae a Cel. ACREL dono nobis datae observatione, nonne manifeste dolorem qua panaritii essentiam declarant? Per annorum intervalla eni n dolore conquerebantur aegrotantes. o) Mecum tandem sentiunt Cel. DE HAEN inquens: *panaritium dolor est acutissimus* p), atque Cl. BOERHAVE cum odontalgia comparare ausit, dicens: *odontalgiae praecipua est essentia dolor, ergo in paronychia.* q)

CAP. III.

De morbi sibi relicti vel neglecti decursu, & symptomatum explicatione.

(*Decursus.*) Nunquam non in una vel altera parte digiti, cum dolore, aliquando in parte affecta perseverante, nonnunquam se extendente,

n) De morbis nervorum. pag. 238.
o) l. c.
p) l. c. p. 209.
q) l. c. p. 238.

tendente, quin ad axillas usque ascendente, ita ut totum interdum brachium trahatur in consortium, morbus incipit. Continuo enim augetur dolor, ita ut intra duodecim horarum spatium non raro per totius brachii circumferentiam propagetur. Dolorem per aliquod temporis intervallum perdurantem, vel ex irritamento increscentem, insequitur saepe vel cum vel absque tumore atque cum tensione & pulsatione arctissimum conjuncta inflammatio. Dein nunc fit atrocissimus, & multoties per volam ac manus dorsum ad ligamentum annulare usque, inflammationem tumoremque ultra fines loci affecti digredi, observamus; & quando pessimum est, subinde supra hoc ligamentum rerum incipit, atque ad antibrachium & cubiti flexuram usque, quin ad axillas proficiscitur. Vasa lymphatica ipsa, vehementiori in malo a digito ad axillam, imo glandulae ipsae tumefactae ac dolentes observatae sunt. Sequuntur ex his saepe febres, infomnia, deliria, spasmi, convulsiones, syncope, nausea & vomitus, suppuratio bona vel mala, unguis delapsus, imo plana destructio, ut non recrescat atque saepe ultima phalanx funditus perdatur, caries, ossium in gelatinam resolutio, tendinum erosio ac putrefactio, gangraena & sphacelus subinde, imo mors ipsa. Fit aliquando, quod horum nihil comparatur ac morbus sit levissimus. Post curationem tandem unius vel alterius digitorum articuli remanet rigiditas subinde.

(*Symptomatum explicatio.*) Neceſſaria de ſymptomatum hoc morbo occurrentium explicatione allegare, hujus loci opportunum exiſtimo, quae nunc aggredior. Dolor praeſertiſſimus hoc in morbo exhibens ſymptoma duobus ex fontibus ſcaturire vid tur. Primo loco, vel ex- vel interno digito allato irritamento, aegro in initio in digiti aliqua parte efficiente dolorem. Nullum enim mihi innoteſcit exemplum panaritii conſenſualis. Ergo e re eſt, topicam irritationem ad dolorem provocantium ſemper eſſe neceſſariam. Aliae enim dolorem efficientes cauſae, ut repletio, exinanitio, vel nimia irritabilitas morbum periculoſiorem quidem procreare, nunquam autem panaritium edere valent.

Affligit irritamentum, ut ſupra denotavimus, non mediocri quantitate in digitis ſparſos nervos, atque ex eorum irritatione dolor, ut primum ſymptoma quo aeger corripiatur, originem trahit. Boerhavius ad morbos nervorum inde numeravit hunc morbum. r). Rarus dolor extra partis irritatae fines vagabitur, niſi irritamentum magnopere ſit acerbum vel nobiliores digiti partes affecerit. Nunquam autem ut in prima doloris invaſione fuit dolor, permanebit, ſemper aliquo modo exaggerationem patietur aegrotans. Per experientiam probata exſtant axiomata varia; primo ſcilicet, quod irritati

r) l. c. p. 238.

tatio; attrahat, deinde quod dolor per longum temporis ſpatium perdurans, pariat inflammationem, atque poſtea quo magis pars languens ſenſibilitate nervisque ſit impertita, eo vehementior ſit inflammatio. Nonne plane haec cum morbo noſtro cohaerent? Sanguini igitur in partem laeſam ſit impulſus major, manum & digitum conſtituentes tenaces & antea ad nutritionem neceſſariam tantum ſanguinis quantitatem complectentes partes & nervi, nec non per irritamentum irritata, nunc praeter naturam contricta vaſa, omnia haec reſiſtentiam atque impedimentum afferunt, quo minus extendi, affluxuique ſanguinis aucto locum cedere queant. Quod per autores quoque corroborare poſſum; ac legimus apud Cel. DE HAEN dicentem: *in omni loco ubi poteſt inflammata pars tumere, minus dolet.* s) Et DIONIS expreſſis verbis aſſeverat: *Le panaris eſt le plus douloreux apoſteme, parce que l'extrémité des doigts ne peut pas s'etendre, autant qu'il faudroit.* t) Dolor inde ortus, omnesque vicinos nervos in conſociationem tracens, acutiſſimus evadet, unde ejus expanſio in confeſſo eſſe videtur. Ecce nunc doloris ejusque tramitis ſecundam originem. Ad inflammationem quod ſpectat, iisdem ex cauſis proximis ſive fontibus, ut dolor, proſilire videtur. Irri-

s) l. c. p. 211.

t) Cours d'operations de chirurg. p. Mſr. de la Faye p. 723.

Irritatio attrahit, ergo ex irritatione humorum auctior affluxus, atque ex languentis parti resistentia sanguinis transitus cohibetur, quem inflammatio inevitabilis consequi debeat. Propter hanc nimiam resistentiam, ut gangrænam pariat inflammatio, sæpe ad illum gradum ascendit. u) Dolorem porro edere inflammationem per observationes compertum habemus; quo magis locus abundat nervis, eo pejor erit dolor, ergo etiam inflammatio. Mihi est proximus HILDANVS verbis exponens: *ex doloris vehementia cito concurrunt humores, qui inflammationem & tumorem excitant, tota manus inflatur subinde, propter doloris vehementiam.* x) Dolor ergo phlogosin, ne inflammatio iterum dolorem progenerat. Nunc autem recentiorum egregia explicatione, inflammationis natura, humorum præternaturalem affluxum, vasorum ex irritatione factam constrictionem complectitur; digitorum structura singularis, sanguini affluenti impedimentum transitus oppon n ruborem atque tensionis sensum manifesto declarant. Porro inflammationis naturam in parte ægra humorum motus auctus constituit. Conamen naturæ ad resistentiam superandam e illucescere videtur, indeque pulsationis sensati certissime petit ortum. Tumorem, ex sanguin conflux

u) Ill. RICHTER praeceptor summe venerandu Wundarznevkunst, 1 Band p. 70.
x) Observat. & curat, chirurg. Centur. I. Obs. 9

onfluxu indeque orta diſtentione vaſorum ac re-
letione oboriri, aſſerere auſim. Cui etiam tam ru-
rorum, quam lymphaticorum vaſorum atque ner-
orum conſpirationi haud immerito tumoris ex-
anſionem adſcribere licet. In brachio ubique
parti magisque ſanguine repleta nempe vaſa, tu-
morem prolixius diſpergere poſſe, quis eſt, qui
neg bit? Nervorum memorabilis conſenſus
o modo dolorem, ultra digitum ægrum pro-
pagare videtur. Febres ex dolore & per illum
oncitata nervoſi ſyſtematis irritatione concuſ-
ſione que initium ducunt. Plexus ſcilicet bra-
chiales nervis brachii originem ſuppeditantes,
mmediate ex medulla ſpinali maximam cum ce-
rebro aliisque corporis humani nervis conſpira-
ionem habente, prodeunt. Quis eſt, qui nunc
nficiari tentabit, mirabilem illum conſenſum
febri aliisque ſymptomatibus ſtatim præbere poſſe
anſam? vehemens ſyſtematis nervoſi concuſſio
ad cor propagatur, ſpaſticam in eo commovet
contractionem, ut circulatio velocior evadat,
febrisque pariatur. Haud ægre enucleandum
nobis nunc erit, unde ſyncope, convulſiones,
nauſea, vomitus, delirium ac inſomnia ſumant
fontem primitivum. Syſtema nervoſum per ir-
ritationem, inflammationem, ſubinde per animi
affectus quoque agitatum, nunquam abſque
noxa has impreſſiones ferre ſolet, quod omnes tam
vitales quam animales atque naturales functiones
præter modum his non affligerentur. Probationis

ratione huc pertinentia axiomata referri merentur; quod dolor videlicet febrem convulsionesque edere valeat, nec raro enervationem, quæ spasticæ lipothymiæ originem declarat. Suppurationis bona vel mala conditio a morbi sede, corporis constitutione, causa morbi atque curatione communiter pendere consuevit. Puris mala ratio vel in parte affecta diu retentione protracta, vel in corpore ipso orta, corrosioni partiumque destructioni, & unguis delapsui præbet fomitem sufficientem, unde phalangæ caries quin & detrimentum e re est. Gangraenæ sphacelique causa proxima alium considerationis commodiorem locum occupabit. Quibus ex causis enascatur rigiditas, alio loco uberius mihi erit sermo. Ad ossium in gelatinam conversionem denique quod attingit, acrimoniam quandam corpori inquilinam, quæcunque erit, & vi ossis partes terrestres solvente, præditam, jure accusare molior.

CAP. IV.

De morbi in stadia & species divisione.

Morbi decursum paululum accuratius perlustrans & perpendens, morbum non semper sibi similem esse, variaque inde morbi tempora nec non species jure stabiliri posse, quisque haud ægre animo complectetur. Medici morborum internorum decursum, ut habeant vias ad quas judicium in indicationum formatione dirigere

rigere possint, varia in stadia separant, ita et rationali chirurgo tale ornamento erit negotium, sibi curationis viam comparare atque munire.

Quatuor in stadia sive tempora commode morborum nostrum dividi posse, credo.

1) *Stadium irritationis sive initii.*

2) *Stadium inflammationis.*

3) *Stadium suppurationis.*

4) *Stadium gangraenae & sphaceli.*

Inter titivilitia hanc divisionem recipi non mereri, ex rationibus & auctoritate comproba-bo. Aëtius panaritium jam in incipiens, inflammatum, suppuratum & exulceratum discernit. y) Sic Avicenna aliique. Cujuslibet stadii existentiam ut probem, ejusque signa enarrem, operam nunc infigam.

I. (*Stadium irritationis*) *Stadium irritationis s. initii s. primae invasionis*, ut appellare lubet, solum noscitur ex dolore in aliqua digiti parte urgente. Unicum hoc in stadio urgens est symptoma atque irritamenti externi vel interni prima & necessaria sequela. Probant quoque varii autores. Sic Fabric. *ab* Aquapendente ait: *titium hoc inter initia, cum scilicet incipit digitus dolere, hoc est, in prima doloris invasione, neque adhuc in digito tumor ullus aut rubor apparet.* z) Glandorpius expressis verbis affert;

 incipientis

y) l. c. cap. 75.
z) l. c. cap. 103.

incipientis affectus signa sunt dolor circa digitorum extremitates, exiguus, levis, tolerabilis. a) Et alio loco; *in primis diebus dolor exiguus percipitur, inde fit, ut Chirurgus non in auxilium vocetur.* b) Wedel his verbis notat: *imminentem inflammationem denotat dolor exiguus, levis, & adhuc tolerabilis.* c) Barbette dixit: *dolor vehementissime aegrum torquere solet, ut neque nocte neque die femorum capere possit. Hunc accedit inflammatio &c.* d) Alias adhuc rationes in medium proferre necesse est. Inflammatio semper dolorem insequitur, teste etiam experientia & observatione omnia phlogoteos signa in morbi principio absunt. Primo irritamentum omni tempore sensiles nervos commoveat, priusquam elaboretur inflammatio atque humorum affluxus manifestetur. Causa semper praecedat effectum, harumque partium firma conformatio earum dissensionem atque inflammationem omnimo in morbi initio cohibet. Remedia tandem illa empirica, quorum non exiguum habemus numerum, quorum alia revera progignunt phlogosin v. g. ungut. neapolitan. & theriaca aliaque irritantia, imo theriaca ipsa in sphacelo ad inflammationem provocandum adhibetur; quomodo nunc panaritium ad sanationem perducere valeant haec remedia, nisi ab inflammatione diversum existeret

a) l. c. cap. 10. pag. 20.
b) l. c cap. 7 pag. 14.
c) l. c. pag. 13.
d) Chirurgia pag. 3.

ret stadium? Sufficient hæc, ut credo, ad meam sententiam probandam, atque ad stadii secundi contemplationem progrediar.

II. *Stadium inflammationis.* Non multo post, ut supra denotavimus, ex dolore consequitur inflammatio, quod testatur HILDANUS, dicens: *Statim in initio fiat incisio, alioquin ex doloris vehementia cito concurrunt humores, qui inflammationem & tumorem excitant. &c.* e)

Symptomata diagnosin præstantia in phlogosi, in duos gradus secernere cogor.

1) In primo levissimo autem gradu generalia inflammationis symptomata occurrere tantum consueverunt; tumor nempe, rubor, partis ægræ calor atque dolor. Rarissime hæc ultra digiti affecti fines transgredi observantur. Raro tensionis & pulsationis sensatio vera ægrum urgebit, nisi in exercitatis ex crassa, densa extensioni impedimentum afferente epidermide.

2) Secundo in gradu dolores atrociores imo atrocissimi evadunt, non raro per totius brachii ambitum ad axillas usque pertenduntur. Tumor ruborque aliquando, fere plane non digitum corripiunt, subinde autem maximus, ita ut totam manum brachiumque inflatum deprehendamus. In vehementissimo gradu vasa lymphatica dolere ac intumescere incipiunt per totius brachii longitudinem. Notata haec symptoma-

e) l. c.

ta ſtatum corporis integrum in febres, convulſiones, liphothymiam, inſomniam atque diliria commutare conantur.

III. *Stadium ſuppurationis.* Stadium tertium duo iterum alia complectitur, *incipientis* nempe atque *confectæ purulentiæ.*

1) Incipientem puris collectionem noſcimus ex dolore omnibus pharmaceuticis aliisque auxiliis convenientibus obſtinate repugnante, & continuo ingraveſcente quod etiam aſſeverat HIPPOCRATES inquiens: *dum pus conficitur, dolores & febres accidunt magis, quam jam confecto.* f) Porro incipiens perſpicitur ſuppuratio ex inflammatione in omnia remedia contra vertente, & tumore duro volumine increſcente.

2) Confectam purulentiam ex vehementiſſimo pulſante atque derepente remittente dolore, ex febre evacuatione critica experte, ſi adfuerit, ægrotantem fugiente. Porro ex horripilatione turbatur æger; in ægra parte ponderis, frigoris & obſcuri doloris ſenſus percipi ſolet. In media tandem inflammationis parte nec raro fluctuationem, atque oculorum conſpectui ſub cute puris ſubjectam collectionem obſervamus.

Ad cariem, tendinum eroſionem, & in eorum vagina ſuppurationem natam in hoc ſtadio occurrentia eorumque ſigna quod attinet, poſtea prolixius verba mihi ſunt facienda. Alium hunc locum

f) Aphor. Sect. 2. Aphor. 47.

locum, pro horum ſymptomatum contemplatione, commodiorem exiſtimo, propter horum affectuum, clauſa cute, propriorum ſignorum alſentiam, quæ igitur poſt operationem, vel cutis ſpontaneam rupturam primo in conſpectum veniunt; porro propter eorum non ſemper occurrentem præſentiam. Hoc ſtadium enim non ſemper comitantur.

IV. *Stadium gangrenæ & ſphaceli.* Quarti ſtadii gangrænæ & ſphaceli nempe, hujus loci mentionem facere non incongruum credidi. Huic morbo familiare eſſe non ſolet, ſed ne amitterem aliquid quod huic morbo fortuito quoque occurrere ſoleat, id ſtadium hic tractare mihi eſt conſilium. Signa Chirurgo artis perito ſatis nota ſupponam, ut vix de his allegare aliqua mihi ſit permiſſum. Integritatis gratia ecce neceſſaria. Partem ægram omni calore atque ſenſatione deſtitui obſervamus. Color antea ruber in fuſcum ac cæruleum abit, ſolida molleſcunt atque non mediocrem fœtorem ſpargere incipiunt. Omnia hæcce ſtadia, ut poſtea monſtrandum mihi erit, ad rectam indicationem, & medendi methodum ſtabiliendam cynoſuram mihi præbebunt.

Dum ſpecierum conſiderationem callere nunc mihi eſt animus, harum campum ab antiquiſſimis temporibus non ſatis exaratum invenio & *confuſe*, ut cum Cl. CAMPER loquar, *recentio-*

res

res id vitium tractant, dividentes in plures species morbum, qui natura sua simplicissimus est. g) Veteres fere omnes de divisione in species nullam fe erunt mentionem. Celsvs h), Aëtivs i) aliique de panaritio circa unguem solum hærente locuti sunt, quod de tota extremitate fe dixisse credit Glandorp. Panaritium non semper habere eandem similitudinem, quis est qui non intelligit, si morbi decursum consideret? aliquando morbus est levissimus, alio tempore periclitatur, imo de vita periclitatur æger. Porro non unam eandemque partem panaritio semper affici, observamus, & eandem medendi rationem non semper sufficere. Morbi in species divisionem igitur præbendam non absonum esse, ex his lucide conspicitur. Ad nauseam usque autem morbus hic passus est divisione, ita ut hodie non exiguus exstet specierum numerus, Chirurgo practico mentem in diagnosi morbi & curatione omnino perplexam reddens. Glandorpivs duas in medium profert species, in superficie ad radicem unguis, vel digiti extremitatem, atque alteram sub periostio, quæ ad nervosas, tendinosas & cutaneas partes extenditur. k) Wiesemanno *in benignum & malignum* separare lubet panaritium. l) Benignum illud

g) l. c. pag. 6.
h) Lib. de medicina Lib. 6. cap. 19.
i) l. c.
k) l. c. cap. 12.
l) Eight chirurgical treatises Tom. I. pag. 90.

illud vocat, quod in cute hæret, & malignum, quod tendinum vaginam & periostium occupat. Ego cum eo non sentio; illud enim, quod benignum appellavit, ex perversa curatione vel mala corporis constitutione in gangrænam transire potest, quod satis tunc malignum occurrit. Malignum per se non est malignum, sed ex inepta medendi ratione, vel ægrotantis negligentia, vel malo corporis statu in malignum degenerat. Nunquam autem in malignitatem vertetur, si tempestive & integra medendi methodus ei opponatur. Ad morbos autem malignitatem corporis habitus non mediocres affert suppetias. Sic in cacochymico corpore, fere nihil momenti læsio externa, malignitatem assumere potest, ubi e contrario in integro morbus erit levissimus. Tandem hæc divisio a morbo sibi relicto vel neglecto est desumta. Ob simplicitatem autem aliorum divisionibus præferri meretur. Boerhavius septem pananum species nobis reliquit. m) Cl. de Haen decem specierum catalogum confiptis mandavit. n) Qualem confusionem in diagnosi ex hujus morbi curatione, supervacua hæc divisio in Chirurgi animo producat! Omnium quidem specierum signa annotare conatur Cl. de Haen, multæ autem harum specierum symptomata sibi habent analoga. Si autem plures species simul intercurrunt, quid tunc agendum? Fac

m) l. c. p. 243.
n) l. c.

Fac fieri poſſe, quod Chirurgus quamlibet ſpeciem cognoſcat, qualem indicationem practicam inde traheret? ut ego credo, nullam. Quid ei ergo proficeret ampla hæc diviſio? Recentioribus hodie, in quatuor ſpecies, ſtabilita diviſio, ſedem morbi in cute, in vagina tendinum in perioſtio & ſub ungue complectitur. PLATTNER. o) GARENGEOT. p) LE DRAN. q) PLENK. r) aliique hanc diviſionem nutriunt. Hic morbus frequentiſſimus indeque obſervationi cauſam præbens optimam, tamen inter autores hucusque in medium de hoc morbo prolatos ſcripta, ratione naturæ & ſedis non conſtituunt ideam diſtinctam atque diviſionem. Fere omnes in accurata diviſione & ſpecierum diſtinctione, porro in ſymptomatibus quæ cuilibet ſpeciei propria allegant, non conveniunt. Sic v. g. tendineo panaritio attribuit tumorem PLATTNER s) quem plerumque adeſſe ſubinde etiam abeſſe affirmat GARENGEOT t) In perioſtiali PLENCKIUS inflammationem a l humerum usque propagari, manum imo brachium intumeſcere, gangrænam & glandularum axillarium inflationem ſequi annotavit. u) SAGAR iterum in hac ſpecie ſymptomata

o) Inſtitut. chirurgiæ edit. a Kranſe pag. 58.
p) Traité des operations de chirurgie Tom. 3. pag. 300.
q) Operations de chirurgie pag. 42.
r) Syſtema tumorum pag. 65.
s) l. c.
t) l. c. pag. 286. u) l. c. pag. 57.

mata non in brachium ſeſe extendere aſſeverat; x) & ſic porro. Ampliorem contradictionum farraginem lectori adhuc tradere poſſem, niſi ejus animum accendere timerem. Ex his in confeſſo eſſe videbis, autores ſpecierum ſigna perpetuo confundere, & in diagnoſi ac cura Chirurgum, quamnam habeat ſpeciem ad tractandam, ſæpe angore aſſuari debere. Me non in tenebris verſari credo, ſi contendam, quod variæ hæ falſæ diſtinctiones ac ſymptomatum contradictiones, ex ſpecierum complicatione vel colliſione ſint ortæ. Nunc ad meam, & ut mihi videtur, neceſſariam practicam diviſionem me convertam. Divido igitur panaritium.

I. Ratione loci quem occupat.

a) In *palmare*, quod digiti palmam afficiat.

b) In *dorſale*, quia digiti ſuperficiem dorſalem occupare ſoleat. Sive *unguiculare*, quia circa unguem obſideat. Haec ſpecies jure *παρονυχία* vocari meretur, quam Galli *Mal d'avanture ſ. Tournole* vocari conſueverunt. y) Alii *Uponychiam ſ. Hyponychiam* appellarunt.

II. Ratione ſedis ubi hæret panaritium tam palmare quam dorſale iterum ſejungere cogor.

a) In *profundum*.

b) In *ſuperficiale*.

Hæc

x) Syſtema morbor. ſympt. Pars I. pag. 56.
y) Garengeot l. c. pag. 286.

Hæc diviſio WEDELIO originem debere videtur z).

III. Ratione diuturnitatis ſejungo.

a) In *acutum.*

b) In *chronicum.*

Nunc de quavis ſpecie, ratione diagnoſeos ſpeciatim differam; quaelibet enim ſpecies propria ſua habet ſymptomata, quibus ab aliis ſpeciebus diſtinguere valemus.

Ad primam ſpeciem quod attinet, aquam cribro haurire viderem, ſi operam ad ſigna impenderem enucleanda. Ad ſecundam autem diviſionem eo melius intelligendam hanc præmittere, non inutile eſſe exiſtimavi.

(Superficiale palmare panaritium.) Superficialem palmarem ſpeciem illam voco, quæ ſuperficiales palmæ digiti partes ſ. cutaneas & organon tactus aggredi conſuevit. Eſt vera inflammatio aliis in partibus ſimili modo apparens, ergo cum illi phaenomenorum perpetuorum ratione conveniat. Incipit cum dolore ſenſim ſenſimque ingraveſcente, aliis partibus graviore, quem inſequitur tumor, rubor atque calor. Aliquando pulſationis ac tenſionis ſenſu aliquo conqueritur æger. Facillime in ſuppurationem tranſitum experitur haec ſpecies. Rariſſime ſupra locum affectum expanditur, ſed corporis habitus

z) l. c. pag. 12.

bitus ejusque mollities atque irritamenti vehementia fines terminosque constituent tumori atque inflammationi. Signa inflammationis autem notata hanc speciem formantia & perpetua sunt. Specierum symptomata ab inflammationis stadio describere incohare cogor, in irritationis stadio enim omnes fere attingunt species, unde vix est enucleandum quam partem præcipue occupet dolor.

(*Palmaris profunda paronychia.*) Palmaris profunda species, mea sententia, illa appellari meretur, quæ sub panniculo adiposo locatas partes affligere solet. In unam speciem igitur colligo, quam alii in *vaginalem* & *perioſtalem* differnere conati sunt. Cur hanc divisionem tot fovcam, rationibus nunc evinciam. Autorum præter dissensum quem supra jam notaverim aliæ dantur adhuc rationes. Si perioſtialis atque vaginalis, conciliatæ ægrum corripiunt, ut species nunc distinguat, nonne angustiis premeretur Chirurgus? Alio tempore autem, quando cum superficiali complicata occurrit profunda, ex signis, quibus postea sermonem faciam, expertæ difficultate illucescet differentia. Ipse casum quo perioſtialis vaginalis cum superficiali complicatæ apparebant, me vidisse commemoro. Et ut brevibus dicam verbis, tam in vaginali quam perioſtiali una eademque, ut postea monstrabo, medendi ratio est necessaria. Ergo stadium inflammationis nullam ad has species exhibet differentiam practicam. In stadio suppurationis in quo caries & sinus purulentia repleti aliquando

quando in conſpectum venire ſolent, tunc diviſio hæc nihil ad nos, poſt cutis apertionem primum in conſpectum veniunt, & proprii ſunt morbi, propriam igitur curationem poſtulant. Tandem quod perioſtium ex cauſa externa ſolum affici poſſe, vix credibile eſt; de cauſa interna hoc fieri poſſe, ſi concedere vellem, nunquam proximæ partes inflammatione illæſæ evadent; hæc enim experientia teſte loco irritationis fere nunquam terminatur, ſed modo non ſemper in totius, ab irritamento occupantis loci, ambitum expandetur. Modo non pendet mihi animus, quod vera perioſtialis exiſtat. Cur non in chronica ſpecie oboriantur hæc ſymptomata? ubi os ſolvitur & procul dubio perioſtium læditur. Phyſiologi etiam ratione ſenſibilitatis perioſtii, operi nondum impoſuerunt ſupremam manum. Num perioſtium ita nervis abundet ut ex ejus læſione dira ſymptomata oboriantur abunde nondum exaratum eſt. Inciſionem ad os usque protractam malum leniiſſe, omnibus his rationibus dubium non imponit. Forſam ligamenta oſſa combinantia ſæpe inflammatione correpta fuerunt, quorum inciſio per ſanguinis profluvium & relaxationem inde factam, ſedavit dolores. Inciſio ad digiti latera ab autoribus laudata eundem præſtat effectum; notum enim, quod & ligamenta digitorum latera præcipue obſideant. Quo vehementior nunc eſt irritatio, eo magis humorum affluxus excitabitur, eoque vehementiora fient ſymptomata. Omnia hæc qui mecum conſideraverit, mecum quoque ſentiet, ſpecies has anxie petere non neceſſe eſſe. Nunc ſymptomata hanc ſpecie

ciem denotantia indicabo. Dolor hac in specie est acutissimus. WEDELIUS ait: *profunda nervos, tendines, ossa &c. immanissimis cruciatibus ac doloribus premit.* a) Dolor hic, priori specie, vehementius crescit, ad condylum humeri internum, quin & ad axillas usque sæpe penetrat, ægro omnem eripit somnum, febrem, delirium atque convulsiones progenerat subinde, ita ut vitæ quandoque sentiant ægri periculum. Cl. DE HAEN exemplo infectæ phrenitidis & morbis intra triduum se vidisse asseverat. b) Pulsationis profundæ atque magnæ tensionis sensu cruciatur ægrotans. In morbi initio locus nec tumet nec rubet ac cutis colorem haud excedit: in progressu autem tumor aliquando exsurgit qui manum occupat, quin & in brachium sæpe agit radices, ac somnum minatur periculum. GARENGEOTIUS in articulationum intervallis parvum tumorem initium sumere observavit. c) Glandulæ axillares cum brachii vasis lymphaticis tumere & dolere observata sunt. Ecce secundi stadii signa. In suppurationis stadio, nisi intempestive opem tuleris caries, tendinum corruptio & destructio nec raro purulentiæ in vaginam adscensus, proximarumque partium resolutio insequi consueverunt. Ceterum hæc species, priori, ægrius in suppurationem inflammationis transitum admittit. Huic speciei, priori, familiarior est, aliquando superveniens gangrænæ & sphacelus.

Super-

a) l. c. pag. 12. b) l. c.
c) l. c. pag. 301.

(*Superficiale dorſale Panaritium.*) Superficialis dorſalis ſ. unguicularis ſub cute unguis ambitum contingens ſpecies, ex veræ inflammationis ſignis manifeſtatur; præcipue ferto non abſimili tumor unguis circumferentiam ſubinde ſtipare in morem habet. Præter dolorem vehementem in mollioribus rariſſime progignit periculoſa ſymptomata. Reſolutioni ut plurimum impedimentum afferre, & cum unguis delapſu in ſuppurationem tranſire conſuevit.

(*Dorſale profundum panaritium.*) Unguicularis ſ. dorſalis ſpecies profunda ſub unguis radice vel corpore verſari animadvertitur, atque ex cauſa prægreſſa, ex vehementi ſub ungue urgente, continuo ingraveſcente, ſymptomataque febrilia &c. excitante dolore cognoſcitur; & ut paucis dicam; omnia illa in profunda palmari ſpecie notata phænomena huic ſpeciei ad de repere in morem habent; nec tumor nec rubor obſervatur &c.

(*Acutum panaritium.*) Acutam ſpeciem ob ejus brevitatem & cum illa ſociatum periculum ſtatuere neceſſarie habui, atque talem hucusque deſcripram. invenies.

(*Chronicum panaritium.*) Chronica ſpecies illam appellare opus eſt, in qua brevitas & periculum abſunt, atque per longum temporis ſpatium ſaevire conſuevit. Talem ex accurata obſervatione tractam primo nobis præbuit Cel. Acrel, quam *acidum panaritium* appellavit & ſequentia habere ſigna teſtatur. d) In digitorum phalange extrema æger corripitur dolore aliquando remittente, inter-

d) l. c.

interdum iterum increſcente, eumque per plures annos cruciante. Rariſſime, niſi poſt longum annorum intervallum tumor frigidus exiſtit. Phalangis ipſius os in carnoſam, glutinoſam vel adipoſam ut plurimum reſolvitur ſubſtantiam.

CAP. V.

De ſymptomatum ſpecies contingentium explicatione.

Non exſpectes ut illorum ſupra jam generaliter exhibitorum ſymptomatum interpretationem afferam, de præcipuis ſingularibus verba facere mihi tantum eſt animus.

In ſpecie palmari ſuperficiali, cur inflammatio hac in parte aliis graviores generet dolores, tribus ex fontibus hauriri poſſe videtur. Primo ex epidermide dura, denſa in exercitatis apparente, & digiti palmæ contra injurias externas parmula quaſi inſerviente, atque humorum confluxui cutto reſiſtentiam afferente. Deinde ex nervorum affectu; docet enim anatomica digitorum fabrica, eorum apices præ aliis partibus nervis ornatas eſſe, ergo eorum irritatio ac diſtentio ex inflammatione non mediocres procreare debent dolores, præſertim in delicatulis. Poſtea ſupra jam notatum ligamentum cutaneum influxui humorum reſiſtentiæ anſam aliquam præbens, papillarum nervearum majorem efficit tenſionem per ejus diſtentionem, atque per nervorum conſpirationem graviſſimus dolor ſubinde evadit. Duo hæc momenta ſemper conſiderationem movent, primum autem quando-

que accedit, atque irritatio ac inflammatio juſto graviores urgent, ita ut pulſationis atque tenſionis ſenſu coarctari poſſit ægrotus. Nunquam, autem ut in aliis ſpeciebus, ſcaturiunt ſymptomata ita gravia. Advolantibus humoribus obſtaculo quidem ſunt partes, aliquo modo iis tamen locum cedere valent. Rubor hic conſpicuus ex plurium vaſorum, antea ſanguinem non continentium, repletione, aliquando etiam ſanguinis extravaſatione originem trahere verisimile eſt. Extravaſatio forſan effecit maculas, quas vidiſſe aſſeverat Hildanus. e) Puris rudimentorum abundantia facillimae ſuppurationis ſortaſſe præſtat cauſam. Evidente obſervatione loci pinguedine exuberantes, puri non exiguum exhibent nutrimentum; digitos autem circumſtipans cutis cellulis, tenace ſebum continentibus repleta eſt, unde puris haud ægra confectio facile explicationem admittit.

Profunda ſpecies gravioribus ſymptomatibus amplectitur. Dolorem primo attentionis noſtræ dignum & præcedenti ſpecie atrociorem, ſequenti modo exiſtere, creſcere, aſcendere aliaque ſymptomata proferre, judico: originem acutiſſimi doloris, nervulis illis ex mediano progredientibus, & ligamentis vaginalibus, annuloſis articulationum & membranae tendinum communi tendinique ramos cedentibus, attribui poſſe, credo. Nervi ex irritatione phlogoſique affecti. hi enim præprimis afficiuntur, & tendinoſæ partes tenaciſſimæ nullum fere locum humoribus concurrentibus cedentes

e) l. c.

tes, immaniſſimum declarant dolorem, exinde ejus incrementum in conſeſſo quoque eſt. Expanſio doloris nervi mediani & cubitalis cum aliis brachii anaſtomoſes formantium conſpirationi adſcribi poteſt.

Denique experientiæ exemplo, omnes ligamentoſæ tendinoſæque partes, ex læſione nervi eas comitantis, & inflammatione correptæ vehementiſſime doloribus cruciant ægrotantem. Cur in morbi initio nec tumor nec rubor conſpiciatur? paucis verbis dicam; in morbi exordio ſtarim tumor exſurgere nequit, ob magnum quod contra ſanguinem allabentem nitatur impedimentum; in conſequentiam autem ligamentis vaſis abundantibus itaque inflammationi anſam ſufficientem præbentibus, atque pluribus phlogoſi moleſta correptis partibus, tumor magis conſpicuus fiat, & cum ſuperficiali ſpecie concilietur hæc ſpecies. Tumoris in manum & brachium penetratio, ex digiti reſiſtentia ejusque, omnem allabentem ſanguinem recipiendi, exiguo volumine, ut mihi vero propius eſt, ſatius explanari poteſt. Vaſa omnia in brachium ſe ſpargentia enim, ſanguinis ſimul rarefacti nimietatem recipere coguntur, & brachii intumeſcentia atque inflammatio haud ægre inſequi debet. Intervallorum digiti tumor a Giarengrotio obſervatus, ex minori, articulis, in his exiſtente reſiſtentia gigni videtur, articuli enim abundantia ligamentorum gaudentes majus afferunt obſtaculum. Rubor, hac in ſpecie nullo alio modo, niſi in complicatione cum ſuperficiali conſpicuus, fieri poteſt. Glandularum axillarium vaſo-

rumque lymphaticorum tumor ex majori in cellulosam exhalatione lymphæ ac resorptione scaturire videtur. Necesse enim, quo copiosior sit exhalatio, eo magis fiat resorptio, & vasa vi propria, ut lymphæ absorptæ nimietati opponere se possent, destituta, tumere debent. Difficilior paris in hac specie collectio, ex, in priori specie, allata ratione contraria, palam est. De gangræna & sphacelo superveniente alio loco sermonem præstabo.

Superficialis dorsalis, cur fere semper suppurationem pati debeat? non nihil ex sanguine inflammatorio stagnante, ex parte quoque ab effusione deduci posse videtur. Ceterum cum sub epidermide ut plurimum hæreat malum, dolores non existunt vehementissimi. Ligamentum laterale subtensum aliquando pro vera causa horum spectari meretur, unde enunciatur, quomodo HILDANUS tam felici cum successu instituere potuerit incisionem. f) In profunda dorsali specie symptomata, ut in profunda palmari, eadem gaudent origine. Papillæ nerveæ sub ungue sparsæ ac unguis ipsius resistentia, diris illis symptomatibus sufficiens præbent nutrimentum.

In chronica specie, dolor per longum temporis intervallum perseverans, inde ortum fortasse sumit, quod morbus sola ossa, qua partes

f) l. c.

tes, mollioribus, minori ſenſibilitate præditas, affligat. Cur autem remittat & de novo increſcat explicationi ſubmittere non audeo.

CAP. VI.

De cauſis prædiſponentibus.

Omnis fere morbus ſuam habeat cauſam prædiſponentem ac occaſionalem, ergo etiam panaritium; cauſa occaſionalis enim prædiſponente experte nullum morbum procreare valet. Hujus loci primo de proegumenis varia adjicienda ſunt.

Aetas juvenilis, reliqua tamen non excluſa, imprimis hoc malo corripitur, magna ex parte propter majorem ad phlogoſin diſpoſitionem, partim ob vitam exercitatam & injurias externas, quibus hæc ætas vetuſtiori magis obnoxia eſt. Corpora plethorica integra, & cacochymica panaritio ſuppeditant proclivitatem. Talia ex leviſſima injuria externa læſa corpora, gravibus concutiuntur ſymptomatibus. An hæreditaria exiſtat prædiſpoſitio? An præternaturalis corporis ſenſibilitas prædiſpoſitionem exhibere queat?

Temperamentum calidum ſ. cholericum atque ſanguineum ad hunc morbum propenſum eſt. Victus lautus, ob inflammatoriam quam generat diſpoſitionem. Vita ſedentaria atque exercitata. Prima malam corporis parit conſti-

tutionem, aliaque multas offenſiones externas complectitur.

Ratione injuriarum externarum opera varia manuaria ad panaritium pronum faciunt. v. g. Lotrices, Nentes & Sartores ſæpiſſime hunc morbum patiuntur.

CAP. VII.

De cauſis occaſionalibus.

Ad cauſas occaſionales ſ. procatarcticas quod contingit, in duas claſſes, in *externas* ſcilicet & *internas* dividere neceſſe eſt.

(*Cauſae occaſionales externae.*) Ex calore & frigore, imprimis autem ab inæqualitate ſubitanea, ut quando ex aëre rigida membra ſtatim foco calido admoveantur: vel vice verſa calentia extrema aquæ frigidæ immergantur. Hoc que comprobat effatum divini Hippocratis, *omnem nempe ſubitaneam mutationem eſſe periculoſam.* Ideoque lotrices ſæpiſſime hoc morbo corripiuntur. Occurrit inde frequentius in hyemali anni tempore. Vulnus punctura factum in digito, cum acuto inſtrumento e. g. cum acu, ideo ſartores nentesque ſubinde hujus morbi moleſtiis premuntur. Feſtucæ ligni, oſſium, vitri &c. digito intruſæ. Digitorum contuſio & compreſſio. Morſus apum, relinquunt aculeum digito dolorem vehementem efficientem,

tem. Leve vulnus quodcunque. Acria externa. Combuſtio. Felix Platter obſervavit quod ancillæ, vaſa impura indies aqua ferruente eluere ſolentes, digitos frequenter exurant, adeo ut unguis illarum incurventur, indeque paronychiam ſibi comparent. g) Glandorpius nervibus & digitos fugentibus, manuſque frequenter ſapone cui permiſtum oleum tartari, lavantibus, hunc morbum ſæpe occurere vidit. h) Furia infernalis malignam & vehementem excitat paronychiam. i)

(Cauſæ occaſionales internæ.) Cauſarum internarum occaſionalium exiſtentium comprobare videntur, quod panaritio languentes ſponte & ſucceſſive aliquando plurimis digitis afficiantur, quod porro epidemice graſſari obſervatum fuerit.

Cauſa epidemica igitur ad internas referri debet. Metaſtaſis materiæ cujusdam acrimonia præditæ. Quam ſententiam veteres, & recentiorum Tomlinson k) aliique præcipue callere videntur. Infantibus hæc cauſa occurrit aliquando, in ſphacelum tranſit panaritium, decidunt digitorum apices, vel ſubſequentes phalanges, ſed in epiphyſibus. l) Ceterum rem indecisam relinquo

g) Tract. 2. de morbis cap. 17.
h) l. c. cap. 11. pag. 22.
i) Solander l. c.
k) The medical miſcellany pag. 64.
l) Camper l. c. pag. 6.

relinquo quod verum panaritium detur metaſtaticum, omniaque a metaſtaſi orta panaritia, quæ autores referunt, a cauſa interna pependiſſe, atque panaritium hujus cauſæ internæ effectum fuiſſe, credo. Metaſtaſis enim verbum morbi in alium locum digreſſionem vel imperfectam criſin ſignificat, & in hoc ſenſu, ſi res ita ferat, hujus loci metaſtaſis explicari poteſt. Veram enim morbi cujusdam digreſſionem ad digitos propter denſam eorum conſtructionem fieri poſſe, vix credo. Variolas, ſcorbutum, ſcrophulas, virus cancroſum inter cauſas internas adnotavit GARENGEOT. m) In puellis duodecim, quatuordecim annorum natis, quibus annis menſes plerumque fluere incipiunt, hunc morbum oriri vidit VESTI. n) Aliæ adhuc cauſæ internæ v. g. venereum miaſma, exanthemata retropulſa, materia rheumatica, arthritica, quam in chronica ſpecie pro cauſa vera propemodum accuſare vellem, hoc malum creare poſſe, quis eſt qui negabit?

CAP. VIII.

De cauſa proxima.

Cauſam proximam cum Ill. GAUBIO illam vocari ſolemus, quæ ex remotarum nata, ſola, integrum morbum conſtituit, ut in diſſolubili nexu

m) l. c. pag. 291.
n) Diſſert. de paronychia. Erfordiae 1704.

nexu cum eo cohæreat. o) Inter autores propter panaritii causam immediatam non exiguus agitur dissensus. Veteres fere omnes causæ primoprimæ fontem in humorum massa scrutari conati sunt. Alii bilioso-, vel melancholicum sanguinis statum, alii a salinam humorum conditionem, alii partium sulphurearum & biliosarum effervescentiam, alii putrefactionem, alii inflammatorium sanguinis statum pro causa proxima accusant, et sic porro. Quænam indicatio practica inde est haurienda? ut is sanguis corruptus evacuetur? sed incisio non sufficiet, tali enim in prava humorum conditione solida procul dubio quoque afficiuntur, de horum autem ratione nihil profecti sunt. Arbuthnotus remis velisque in harum sententiarum refutatione fixit operas. p) Omnes autem has veterum opiniones plane ad inciti redigere velle, fas non esse, judico. Talem humorum conditionem pravam, occasionalem causam internam præstare posse, cui hoc negare in mentem veniet? cerussimæ febrium modificationibus hoc morbo subinde occurrentibus rationem quoque habuerunt hi viri prisci egregii, atque humorum conditionem pro causa proxima quandoque æstimarunt. Wedelius humorum affluxum auctiorem pro causa proxima

o) Instit. patholog pag. 26.
p) Dissert. de paronychia, Francofurti ad Viadrum 1694.

xima habet. q) Heisterus haerentem stagnantem & inspissatum sanguinem causam primoprimam constituere credit, & ex pulsu ac æstu partis affectæ judicat. r) Hildanu extravasatum pro causa proxima habuit, & in stadio nostro irritationis ad hoc expellendum jam commendavit incisionem. s) Multi recentiorum hanc opinionem fovent, v. g. Garengeotius adeo in panaritii definitione sua hanc sententiam recepit. t) Autor operis cujusdam de tumoribus atque ulceribus tractans, dira illa symptomata ex lympha inclusa ortum trahere asseverat. u) Duas idem causas solum occasionales externas & sua opinione semper extravasationem edentes statuit, contusionem scilicet & vulnus punctura factum. Ex his colligit quod effusio causa sit immediata, inflammatio autem aliaque symptomata qua effectus respicienda. Adversus autem omnem experientiam sentit autor, exstant enim multæ causæ procatarcticæ aliæ, nullo modo effusionem producentes, v. g. morsus apum, acria externa, *Plateri* observationes hujus loci sunt. Nec minus autor vocat in controversiam experientiam, ratum faciens, quod contusio atque vulnus punctura factum nunquam non edat humoris cujusdam

q) l. c. pag. 8.
r) Institut, chirurg. pag. 1143.
s) l. c.
t) l. c. pag. 283.
u) Traité des tumeurs & des ulceres Vol. 2. pag. 160.

dam effusionem. Alii adhuc huius causæ defensores plures in medium proferre rationes moliuntur, affirmantes: perpetuo ex parte ægra incisa, præternaturali colore humorem præditum promonare se observasse. Quibus rei consultus Garengeotius reclamat, dicens: *promanat aliquando aqua clara parca quantitate, subinde vero plane nihil.* x) Negare non audeo, quod materia pravæ indolis quandoque effluere possit, sed causa metastatica talem materiam præbebit, quæ vero in occasionalium internarum causarum numero complectitur, & nullo modo ad causam proximam referri debet. Chirurgi cura in eo tunc consistit, internam hanc causam inflammationi curationique suæ quoque submittere, sola incisio nunquam sufficiet. Ceteris in casibus fortuito accedit extravasatio, si v. g. in contusione vel exatonia, vel vasorum dilaceratione oritur effusio, pro causa proxima hujus loci non habenda est, vasorum autem atonia causam exhibet proximam, adstringentia vasorum tonum restituentia effusionem hoc in morbo egregie discutient. Inflammatio quandoque efficit effusionem ut egregie monuit Ill. Richter. y) Tempestivam incisionem maximas afferre suppetias, & in phlogosi sola urgente hanc parum prodesse argumenti ratione admoliuntur extravasationis defensores. Sed Garengeotius jam affert contrarium, expressis verbis affirmans: *subinde plane nihil per incisionem promanat, & tamen præfat*

x) l. c. pag. 322.
y) l. c. pag. 7.

præſtat auxilium inciſio. z) HILDANUS in profunda ſpecie periculoſam eſſe inciſionem judicat; ſi igitur in omni ſpecie exiſteret effuſio, cur ibi non commendaverit ſectionem? alii e contrario quam maxime hic neceſſariam laudant operationem. Alium modum quo inciſio affert levamen, lectori indicabo. Supra ex anatomica fabricatione lucide patet, quod morbus tenaciſſimis & tendinoſis partibus inhæreat, teſtatur nunc aſſidua experientia, tendinoſas partes, ſi nervis in iis pungantur, & aliquo modo fibræ ſeparentur, graviſſime dolere inciſionesque non niſi levare. V. g. in vulneribus punctura factis, galeam capitis aponeuroticam afficientibus, vel in brachii, venæſectione aponeuroſin bicipitis lædente, nullum aliud auxilium dolores inflammationemque mitigat, quam ſectio; & his affectibus dolor non ſit graviſſimus, niſi inflammatio accedat. Supra in ſymptomatum explicatione monſtravi, quomodo inflammatio dira edere poſſit ſymptomata. Ergo in confeſſo eſt, quali modo inciſio agat; Duplici ſcilicet modo: primo loco, quod illas ſanguini influenti reſiſtentiam afferentes tendinoſas partes diſcindat, has itaque relaxet, ut locum cedere poſſint impulſu ſanguinis; nervi porro ubique ſparſi & tenſi dimittuntur, ut antea per tenſionem quam maxime irritati non amplius ſentiant irritamenti affectionem.

Secundo loco hæmorrhagiam creat inciſio, quam plurimi autorum provocare ſuadent, phlogoſin minuit, ac tali modo ægrum exonerat, nunc ad-

z) l. c. pag. 322.

ad- vel abſit effuſio, ſemper æger levabitur. Ergo tempeſtive adhibita inciſio nunquam eſt rejicienda, ſed commendanda. Tandem huic cauſæ proximæ fulcimen præſtandum magnopere cenſent auctores, quod effuſio abſtineri non poſſit. Nonne vero ſæpiſſime reſolvitur gonarthrum, absque extravaſati emiſſione? & in tendinum vaginis ſinegma articulare ſive ſynovia abundat, exhalatur, abſorbetur, nonne hoc extravaſatum quoque relinqui deberet? in chronica illa ſpecie nulla adeſt effuſio, atque inciſio nullo modo ægrum levaret, ſed totius articuli amputatio neceſſaria eſt; extravaſato inciſio ſufficeret. Ex his nullum eſt certius indicium, humores ſoli nobis exhibere cauſam proximam, ſed ad ſolida quoque reſpicere neceſſe eſt. Si in ſolidis & fluidis cauſam proximam indagare ſtudes, quodlibet ſtadium ac quamvis ſpeciem, ut poſtea prolixius monſtrare mihi eſt animus, propriam ſuam cauſam proximam habere, videbis. Quævis enim ſpecies, quodlibetque ſtadium nec in ſymptomatibus nec in medendi ratione, ut infra indicabo, plane conveniunt. Generalem inde conſtituere cauſam proximam in inertiis collocare, licitum mihi erit.

CAP. IX.

De prognoſi.

In ſtabilienda prognoſi quinque ad momenta reſpicere neceſſe judicavi, ad ſpeciem videlicet, ſtadium, phænomena externa, corporis conditionem & cauſam.

(*Prognoſis ratione ſpeciei.*) Superficialis palmaris profunda, facilioremm admittit curationem, rariſſime gravia obſervantur ſymptomata, remediaque locum affectum penetrare valent. Conciliatio hujus ſpeciei cum profunda valdopere non eſt metuenda. Superficiali dorſali unguis caſus & abſceſſio ſe comitem plerumque addere ſolet. Ceterum huic ſpeciei nihil eſt periculi, & profundiori eſt leviſſima. Profunda totius manus, quin brachii inflammationem atque tumorem creare poteſt. Huic ſpeciei in tendinum vagina ſuppuratio, brachii abſceſſus, caries, gangræna & ſphacelus, convulſiones, febres, deliria aliaque mala ſymptomata ſupervenire poſſunt. Profundæ palmaris cum ſuperficiali complicatio quandoque occurrit. Acuta ſemper, chronica, plus minatur periculi.

(*Prognoſis ratione ſtadii.*) Si cauſa nobis innoteſcit atque e medio non ægre tolli poteſt, in promittendo faciles eſſe poſſumus. In inflammationis ſtadio multo magis ægrotans periclitatur quin in profunda ſpecie in capitis diſcrimine quandoque verſetur. Peſſima enim acuta ſymptomata plerumque ſe ſiſtere ſolent. In ſuperficiali ſuppurationis ſtadium raro periculoſum, in profunda autem non mediocre affert periculum; tendinorum & membranarum corruptio, in manus vola puris accumulatio, & caries cum phalangis deperditione omnino verenda ſunt. Gangrenæ & ſphaceli ſtadium non ſine vitæ diſcrimine aggreditur ægrotos, febris putrida, manus & digitorum corruptio, quin brachii infeſtatio formidandæ ſunt.

Progno-

(*Prognoſis ratione phaenomenorum exterorum.*) Quo major apparet tumor, eo facilius mitigatur morbus, quo minor autem, eo dolor magis intolerabilis. a) Quo dolor vehementior quo pejora eum periculi poſſunt ſymptomata, v. g. febris, convulſiones, deliria &c. Panaritium cui gangræna & ſphacelus atque convulſiones ſuperveniunt, vitæ mutationem cum morte inferre valent. Sus in panaritio, quo diutius concluſum detinetur, eo ſeriora ſuccedunt ſymptomata. b) Extremum digitorum articulum occupans panaritium, periculoſius eſt, quam quod ſecundum vel tertium invadit. c) Quo materia cuti eſt proximior, eo minor adeſt dolor, minusque minatur periculi. Quo autem profundius materia egit radices, eo ſæviores exiſtunt dolores, majusque eſt metuendum periculum. d)

(*Prognoſis ratione corporis conſtitutionis.*) In corpore plethorico athletico vehemens ſæpius fieri ſolet, inflammatio enim oboritur vehementiſſima cum diris doloribus, & febres. In cachymico magis obſcurat bonam prognoſin gangræna & ſphaceli, febris biliioſæ & putridæ metus. Corpus molle, delicatulum, ſenſibile ſpaſticis ſymptomatibus pro nutrimento eſſe ſolet.

(*Prognoſis ratione cauſæ.*) Quo cauſa vehementius afficit partem, quo difficilius ſubigi poteſt

a) Boerhave l. c. p. 239.
b) Grandorp l. c. cap. 14. pag. 29.
c) Idem l. c.
d) Idem l. c.

poteſt, eo pejor eſt prognoſis. In genere a cauſis externis ortum panaritium, illi a cauſa interna procreato prognoſeos ratione palmam præripit. Interna cauſa diagnoſeos ratione ingenii oculis inperſpicuum velum ſæpe ſuſpendit; & quod pejus eſt, ſi diſquiſitione accurata inſtituta innoteſcit, in curatione aquam ex pumice nos poſtulare ſive poſtulaſſe videmus. Pejorem adhuc præſtat prognoſin, cauſa interna plures digitos ſimul infeſtans & ſæpe rediens. In genere norma eſt practica maximi momenti, ut in panaritio Chirurgus ſemper indagationi ſubmittat, an cauſa interna adſit, ut peſſimis ſymptomatibus omnibus auxiliis chirurgicis obſtantibus, obviam ire poſſit. Cauſa externa ſola, raro periculoſa creat phænomena, cum interna vero congregata, peſſimæ prognoſi præbet anſam.

CAP. X.

De panaritii medendi ratione ſecundum ſpecies & ſtadia.

In genere Dionis omne panaritium quam citiſſime in ſuppurationem convertere, offert regulam, & remedia irritantia laudat e). Sed comprobata experientia ſuppuratio diriſſima ſubinde efficit mala, ergo ad reſolutionem. quantum fieri poteſt, omnia opera ſunt dirigenda. Quælibet ſpecies, cum propria ſua habeat ſymptomata, porro, cum una eademque ſpecies non omni tempore iisdem nobis appareat phænomenis, videbis, quamlibet

e) l. c.

libet ſpeciem cum ſuis ſtadiis, in curatione ſpecialim conſiderare nos debere. Ideoque cum ſuperficiali palmari inchoabo.

Curatio ſuperficialis palmaris ſpeciei per omnia ſtadia.

I. Irritationis ſtadii cura. Tam ſpeciei quam ſtadiorum phænomenis ſupra ſermo mihi jam fuit, unde hujus loci de cauſa, indicationibus & remediis verba facere mihi tantum neceſſe ſit.

(*Indicantia.*) Cauſa proxima in ſolidis & in nervis quidem hæret, atque irritationem complectitur. Symptoma ingrata eſt ſenſatio quam *dolorem* appellamus. Ceterum habitus corporis conſiderandus eſt.

(*Indicationes.*) Indicationis cauſalis ratione, cauſam proximam, irritamentum nempe, ſi fieri poteſt exiganus. Ad indicationem palliativam confugere neceſſe eſt, ſi irritamentum exigi nequit, dolorem, quem ſemper placare opus eſt, ne inflammationem & vehementiora ſymptomata edat. Prophylactica indicatio hoc in ſtadio, ut ad habitum corporis reſpectum habeamus, requirit. Corpus robuſtum & plethoricum paululum debilitare, cacochymicum aliquantulum corrigere, & delicatulum minus ſenſile reddere debemus ut ſecundum ſtadium avertatur vel minus periculoſum reddatur.

(*Indicata externa.*) Si fieri poteſt cauſam occaſionalem ea ratione, ut poſtea indicandum mihi erit, auferamus. Ut mitigemus dolorem in-

flammationique præveniamus, remedia anodyna externa antiſpasmodica in uſum vocemus. v. g. empl. theriacale fomentationes ac cataplaſmata ex herba cicutæ, foliis hyoſciami, florib. chamom. ſambuc. ſemin. papav. contuſ. aliisque. Cl. Thedenius totius manus ad cubitum usque, cum aqua ſclopetaria conciliatam faſciarum applicationem laudat. f) Circa digitum affectum & foment. & catapl. fere ſupra totam manum adhibere poſſumus, ut nervorum anaſtomoſes etiam obtundantur, præſertim epidermide craſſa denſaque præſente. Vena in corpore robuſto plethorico modo prophylactico ſecanda eſt.

(*Indicata interna.*) Opii aliquot grana, vel ſyrup. diacod. ad Unc. unam ſemis vel Maſſam pilul. de cynogl. ad grana octo, vel Laudan. liquid. Sydenh. ad guttas XV. ante quietem nocturnam data, dolorem ſedabunt, atque contra irritamentum nervos ſenſus expertes efficient. Delicatulis, quibus ſæpius gravior eſt. Dolor eiusque incrementum magis eſt verendum, præcipue commendanda ſunt. Cocochymicis ut mea fert opinio purgans præſcribi poſſet, partim ob primar. viar. qua ut plurimum laborant, impuritatem atque procul dubio cauſam acceſſoriam exhibituram; partim ad inflammationem præcavendam, dum humorum affluxus magis ad inteſtinorum ſuperficiem ſe vergere conatur atque materia corpus occupans morboſa non ad digitum adſcendit.

Indi-

f) Neue Bemerk. und Erfahrungen, 1. Theil pag. 26.

(*Indicata dietetica.*) In genere ſcopo prophylactico diæta antiphlogiſtica commendanda eſt, aer nempe purus, cibus exilis vegetabilis, & potus copioſus aquoſus. Amplior ſit hæc diæta robuſtis, minor vero cacochymicis & delicatulis. Ut excretiones bene ſuccedant & animi affectibus abſtineat æger, videndum eſt. Motu corporis quoque non peccet homo. Certiſſime laudata omnia hæc auxilia refrenabunt ſtadium ſecundum. Huius ſtadii recta curatio præſentiſſima eſt; hoſtem ipſo impetu proculcare ſtudeamus. Proh dolor autem rariſſime Chirurgus, fere nunquam obſervabit hoc ſtadium; ægrotantes quoque ob levem moleſtiam qua premuntur, amplam talem non admittent curationem. Quod autem de ſtadii irritationis cura in hac ſpecie dictum eſt, ad aliarum omnium reliquarum ſpecierum ſtadium initii extendi poteſt. Nunc ſtadium ſecundum, in quo frequentius Chirurgi auxilium implorare ſolent languentes, tractabo.

II. Curatio inflammationis ſtadii. Huius ſpeciei inflammationis ſigna ſupra jam rotata in memoriam tibi revocare velis, mihi tantum de ejus cura verba hic ſunt facienda.

(*Indicantia.*) Cauſa in ſolidis hærens proxima eſt irritatio nervorum & vaſorum oſcillatio ſpaſtica, in fluidis vero humorum ad digitos delapſus ac motus adauctus per digiti affectas partes. Phænomena externa ſunt dolor gravis, tumor, rubor, calor, tenſio quandoque accedens & febris urgens. De febre cum huic ſpeciei rariſſime, niſi in vehe-

mentiſſimo gradu occurrere ſoleat alio loco commodiori ſermonem mihi facturus ſim. Corporis conditio hoc in ſtadio, ut in præcedenti, inter indicantia quoque recipi meretur.

(*Indicationes.*) Reſpectu indicationis cauſalis, neceſſe eſt, ut ſi fieri poteſt irritamentum amoveamus, quod autem hoc in ſtadio rariſſime patrari poteſt. Porro hunc motum humorum & influxum adauctum infringamus, vaſorumque oſcillationem compeſcamus. Palliative dolorem, irritationem, tumorem, ruborem, calorem, tenſionis ſenſum & febrem leniamus. Scopo prohylactico, huic ſtadio diætam quadrantem præſcribamus.

(*Indicata externa.*) Præſtantiſſimum vaſorum oſcillationem, & humorum affluxum & motum ſupprimens remedium, ſanguinis ex vena detractio præbet. Juſta autem methodo ut hæc inſtituatur ad varias neceſſarias res videamus. Et primo ad *locum:* Veteres derivatoriam venæſectionem ſolum adhibuerunt, recentiorum autem experientia exemplo revulſoriam illæ palmam præripientem laudibus extollunt. Ideoque brachii affecti phlebotomia omnino aliis eſt præferenda. Porro in venæſectione attentionem figat Chirurgus in quantitatem. Hæc a corporis habitu & a phænomenis externis, dolore ſcilicet, tumore, rubore, calore & in parte ægra tenſione atque ætate pendet. Corpus athleticum, ætas juvenilis, tumor magnus, dolor vehemens & tenſio copioſam ſanguinis extractionem neceſſariam reddunt, & vice verſa in contrario ſtatu. Ex his rebus ad ſanguinis miſſionem repetitio-

petitionis neceſſitas haurienda eſt. Partis languentis ipſius phlebotomia in aliis inflammationibus laudibus extollitur. Cl. Schmucker feliciſſimo cum ſucceſſu ad digiti apicem, quatuor hirudines appoſuit. g) Mihi vero una hirudo loco vehementiſſimi doloris & tres vel quatuor ad digitorum latera, quibus immediate ſub cute vaſa ſanguinem complectentia hærent, appoſitæ, egregium præſtarent effectum; vaſa ipſa tunc evacuantur & diutius ſubit hæmorrhagia. In cacochymicis ac mollioribus, & niſi modum excedat inflammatio, topica hæc venæſectio ſufficiet. Ad ſanguinis impulſum præternaturalem infringendum veteres ſupra locum affectum applicarunt ſic dicta intercipientia, fortaſſe aliud remedium mihi in mentem veniens non plane rejiciendum eſt. In amputatione in Aneurysmatis operatione, ut poſt operationem ſanguinis influxum inſiſtamus, Petiti torcularium appenere ſolemus. Nonne hoc in ſtadio, tali modo applicatum, ut ſanguinis impulſus minueretur, quoque proficeret? Exaltata brachii poſitio nec minus hunc impulſum minuit. Hæc auxilia cauſæ proximæ ratione non exiguas præbent ſuppetias, ad ſymptomata vero animum quoque intendere neceſſe eſt. Calorem, ruborem, atque tumorem nec non dolorem aliquantulum quidem mitigamus per venæ percuſſionem, ſed alia adhuc remedia poſtulant hæc ſymptomata. Quælibet partibus ſenſilibus & tenacibus hærens inflammatio emollientia relaxantia neceſſaria reddit.

g) Vermiſchte chir. Schriften 1 Band. pag. 107.

dit. Ergo ob dolorem anodyna, & propter inflammationem & tenſionis ſenſationem emollientia in uſum trahere opus eſt. Ambros. Paraeus ad dolores ſedandos folia hyoſciami, cicutæ & mandragoræ ſub cineribus calidis cocta & oleo quodam, imponere jubet. h) Supra jam præſcripta anodyna cum emollientibus vel forma catapl. vel fomeut. applicari poſſunt. V. g. ℞. Flor. cham, melilot, ſamb. aa. Mp. ij. Sem. lini, foenugræc. contuſ. aa. Unc. j. coque c. lacte ſ. q. ad catapl. formam. D. S. circa digitum ægrum imponendum, & toties refrigunt, renovandum. Vel ℞. Hb. cicut. Mp. ij. hyoſc, Mp. j. Flor. ſamb. Mpiſs. Sem. papav. Unc. j Farin. fabar. Unc. ij. coque c. lacte ℔v. Colat. c. expr. D. S. cum ſpleniis ſæpe applicandum. Adjecto oleo lini & ſ. q. Lactis ad catapl. formam parari poteſt. Plenckius digiti in balneo lactis ſaturnini immerſionem ſuadet. i) Omnibus his remediis aliquot horarum ſpatio fruſtra adhibitis, certiſſime venæ inciſio repetenda ſit, ſi ſupra notatæ res eam admittunt. His omnibus juſto adhibitis, nihilominus tamen ſi dolor tenſioque ingraveſcunt, ad operationem antequam pus ſit, confugiamus. Craſſam epidermidem ſi adſit, & ſubcutaneum ligamentum, ut pars cedere poſſit, incidamus. Magnam ægro affert placationem hæc operatio, qua ad puris confectionem

h) Lib. 7. de morbis. cap. 19.
i) l. c. pag. 67.

nem usque adhuc destitueretur. Duo hæc operatio complectitur momenta, locum scilicet quo fiat operatio & methodum. Ad locum quod spectat, nunquam ut autores suadent, illam partem quæ primo doluit, vel hoc tempore præcipue dolore laborat, incidere commodum esse credo. Necesse enim est ut resistentiam tensionemque extinguamus. Longitudinalem sectionem inde temporale solum afferre levamen, sæpe observatur, adeo ut extendi subinde debeat incisio. Fibræ autem hujus ligamenti transversaliter findantur, & hac ratione ab apicis phalangæ uno latere ad alterum baseos phalangis adscendentem sectionem commendarem. Nullo modo organi tactus exstincho verenda est ex hac dissectione, nervuli enim a digiti latere adejus apicem adscendunt. Ut inflammationem solvamus, sanguinem hoc loco hærentem evacuemus. Nullo modo dissectionem insequens hæmorrhagia supprimenda, sed intermissione apparente, per digiti in aquam calidam submersionem & frictionem lenem, potius provocanda est. Ceteram curam in suppurationis stadio indicabo. Remedia autem emollientia atque anodyna nondum rejcienda sunt. Quandoque ob doloris metum sectionem repudiant ægrotantes, Cl. Threnii auxilium, quo in profunda specie mentionem faciam, in usum vocare possumus. Sin autem obstinate repugnant ægroti inflammationis maturationem, præsertim si puris conficien-

tis

tis ſigna jam adeſſent, provocemus. Ideoque emollientia cum anodynis in uno tenore calide admota puris confectionem promovebunt. Vesti hyoſciamum & ficum diſciſſum cum theriaca huic ſcopo laudat. k) Tunc ſtadium appareret, quod illum ſuppurationis appellaverim, de quo mox tractaturus ſim.

(Indicata interna.) Quæ ad cauſam proximam ſpectant remedia, in leniter antiphlogiſticorum claſſe verſantur, ſalia ſcilicet media v. g. Nitr. dp., Sal ammon. Tartar. Tatariſ., cum mellitis, cui ſyrup. de mecon. commode adjicere poſſumus. Certiſſime in aliorum conciliatione hæc motum humorum infringent. Ceterum ante nocturnam quietem opiata ſupra jam notata methodo egregio cum ſucceſſu propinabuntur. Infringunt irritationem, nervorum & cordis perturbationem egregie obruunt, doloresque, inflammationem aliaque ſymptomata producentes, optimo modo ſedant. Diæta ut in priori ſtadio ſit antiphlogiſtica. *Quando morbus in ſuo vigore fuerit, tunc tenuiſſimo victu uti neceſſe eſt.* l) Ceterum ad ſanguinem derivandum, & ad ſuppreſſum ventrem præcavendum, ejus lenis purgatio non ſine ullo ægri levamine inſtitui poteſt, ita ut bis de die moveatur. Ideoque potui ordinario tamarindorum vel prunorum pulpam, vel ſalinum quoddam remedium adjicere, vel decoctum

k) l. c. pag. 21.
l) Hippocrates Aphor. Sect. I. aphor. 8.

coctum prunorum exsiccatorum pro potu ordinario præscribamus.

III. Stadii suppurationis cura. Pus confectum ex loco suo memoratis signis cognoscitur. Ad curam autem quod attinet, sequentibus inhæreamus animum.

(*Indicantia.*) Causam proximam ratione fluidorum in pure sub cute hærente invenies, & ratione solidorum, ut illud cute clausa amplectatur. Sponte disrupta vel per incisionem dilatata cute in solidis & fluidis inflammatio perdurare consuevit & cavum cum vulnere adest. Symptomata supra locum jam occuparunt.

(*Indicationes.*) Causali indicationi ut satisfaciamus, pus confectum evacuetur, inflammatio superstes solvatur, abscessus cavum iterum reducatur atque vulnus cicatrisetur. Palliative nihil hoc in stadio faciendum occurrit, symptomata enim omnia, evacuato pure ad incisas relegantur. Prophylactice necesse est, ut puris profluvium sustineamus liberum, ne horum partium nobilium fiat consumtio novæque generentur mala.

(*Indicata externa.*) Maturatione aliqua facta, statim fiat incisio, ne partes pure solvantur. Loco purulentiæ collectionis eminentiori derepente lanceola in abscessus cavum, donec pus ad ejus latus prosiliat, trudatur. Quandoque fit, quod lanceolæ usum plane repudient ægrotantes hoc in stadio; quo in casu emollientium usus ad spontaneam rupturam usque protrahatur. Frequenter autem

autem denſa craſſaque epidermide digiti palma circumdata eſt : tunc ob nobiliarum partium reſolutionem non admittat Chirurgus ſpontaneam diſruptionem. Conſumitur quidem epidermis, per longum vero temporis intervallum puri offert impedimentum quod vaſtari nequeat. Superſtitem inflammationem emollientium anodynorumque uſus protractus, atque digeſtivorum applicatio ſolvit. Purulentiam enim & ſanguinis ſtagnantis in pus converſionem promovent. Purulentiæ liberum effluvium, levis diligatio, & unæ vel plurium chordarum ex inteſtinis paratarum, applicatio adjuvat. Hæc cavi abſceſſus præmaturam cavere extennationem inſerviunt, ejus ſuperficiem, præſertim cum digeſtivis illinitæ, emolliunt. Inflammatione plane reſoluta & in pus converta, cicatrix coeat neceſſe eſt ; chordarum abrogatio, vulneris per futuram ſiccam alligatio, atque ut citius res peragatur, digiti & antibrachii faſciatio, prorſus curam abſolvent. Gangrenæ ſtadium, niſi in prava corporis indole, rariſſime huic ſpeciei, magis autem profundæ ſupervenire conſuevit, & commodius alio loco de hoc mihi erit dicendum.

Curatio profundæ palmaris ſpeciei per omnia ſtadia.

Albinus m) aliique in ſtadio irritationis antequam oboriatur tumor & inflammatio, inciſionem difficilem reddentes, laudant operationem. Egregium

m) l. c. pag. 20.

gium præſtaret effectum, rariſſime Chirurgi auxilium autem hoc in ſtadio implorant ægrotantes, medum operationem admittent, & tandem difficile eſt cognitu, an dolor tantum panniculum adipoſum vel profundius ſitas partes occupet?

I. Stadii inflammationis cura. (*Indicantia.*) Cauſam proximam hæc ſpecies cum priore in hoc ſtadio præter vehementiam in promiſcuo habet, ſymptomata autem ſupra in ſecundo inflammationis gradu indicata, attentionem noſtram omnino alliciant. Occurrunt enim phænomena tam adſtantium quam chirurgi animum non in exigua parte ſubinde reformidantia, v. g. dolores atrociſſimi, manus & brachii inflatio, febres, convulſiones, ſyncope &c.

(*Indicationes.*) Indicatio cauſalis ad cauſam proximam, inflammationis naturam ſcilicet, ſpectat. Omnem moveat lapidem Chirurgus, ut inflammationis reſolutionem curet; ex decurſu enim, qualem deſtructionem pariat ſuppuratio, palam eſt. Palliativa indicatio hac in ſpecie maximi eſt momenti; quantum in Chirurgo eſt in ſymptomatum mitigatione animum occupatum habeat. Prophylactica indicatio hoc in ſtadio rigoroſam deſiderat dietam.

(*Indicata externa.*) Hoc ſtadio quam maxime neceſſaria ſanguinis extractio ſupra indicato modo ordinetur; quantitatis ratione autem, ægri viribus, ætati, & ſymptomatum vehementiæ competat. Hirudines notata methodo apponantur.

Torcu

Torcularii applicatio & erecta brachii positio magnopere hic commendanda sunt. Emollientium anodynorumque remediorum per totius manus atque antibrachii ambitum applicationis extensio hoc in casu est necessaria. Lecto porro brachio elevato æger incumbat; sin autem ambulare cupiat, brachium in mitella ponatur, ne propter situm brachii declivem sanguinis impulsus augeatur. Simul animum intendamus, ut profundam in superficialem mutemus, & huic scopo in usum trahamus sic dicta revellentia. V. g. Linimmenti volatilis inunctionem & applicationem; hoc autem frustra adhibito vesicatorium ei palmam præripiet, dum majorem dolorem efficiet. *Duobus doloribus simul infestantibus, non tamen unum locum, qui vehementior est, alterum obscurat.* n) Venæsectiones autem emollientiaque semper horum usum præcedant. Ceterum revellentia solo digito affecto conferunt, emollientia atque anodyna aliis partibus continuo adhibeantur. Omnibus his auxiliis intra viginti horarum spatium incassum adhibitis; ad operationem qua certissimum auxilium sine mora nos confugere fas est. Periculum enim in mora, nullum enim aliud præsidium suppurationem hoc stadio periculosissimam præcurrere valet. Nunquam ideo ad puris confectionem incisio exponenda est. Incisione sufficiente facta partium relaxatio, sanguinis immediate ex vasis affectis profusio inde secuta, & levis hanc insequens suppuratio ullo fine incommodo solvent superstitem inflam-

n) Hippocrates aphor. Sect. 2. aphor. 46.

flammationem. Ergo incisio summopere est laudanda, remedia enim locum affectum non contingunt, & ex neglecta operatione subinde in gangrænam & sphacelum degenerat hæc species, unde caries, ac reliqua teterrima mala, quæ vix absque acutis digiti ablatione ad sanationem deduci possunt. Ad operationem ipsam autem quod attingit, duo momenta considerationem nostram concitant; ad locum nimirum & methodum ut respiciamus. Incisio nunc in parte graviter dolente, vel ubique doloris sensu æquali, qua dolor primo premerit ægrotum, fiat. Semper autem chirurgiæ peritus caveat ne lædat articulationem: ligamenta enim vaginalia & annuli ligamentosi tendinibus pro fulcimento inservientia, si discinderentur, tendo e loco suo desiliret, atque flexio inde desolaretur: porro periostium supra articulos se extendens incideretur, pus in articuli cavum stillare atque corruptionem extremitatum phalangum edere posset. Multo igitur cursius scalpelli intrusio convenit interstitiis, membrana quippe ligamentosa non magnum præbet præsidium tendinibus. Ratione loci autorum non exiguum versatur dissensionis imperium. SAGAR nulli parti parcere asseverat. o) Sel. de HAEN nec tendines, nec arterias tempe-rare necesse credit, sed lateris & articuli capsulæ incisionem dissuadere conatur. p) Mihi vero nullo modo latus repercutit operationem, arteria enim dissecta indeque creata hæmorrhagia non meliorem solamine ægrum in laetitiam conjiciet. Nisi

o) l. c.
p) l. c. pag. 218.

si sponte clauderetur arteria, compressio ad sanguinis profusionem debellandam, jam sufficiet. Nervorum arterias concomitantium punctio dira mala edere potest, quae Chirurgus per nervi transversalem dissectionem nec non anodynorum usum protractum praevertit. Prope articulum necessariam operationem ad latus inflictere quoque suadet PLATNER. q) In hoc stadio topica venaesectio partisque relaxatio aegrum compressum modo liberat; lateralis sectio his conditionibus lucide respondet. HEISTERUS alterius lateris incisionem adeo laudat, nisi aegri post unius lateris incisionem dolores nondum mitigatos esse sentiant. r) Methodus qua nunc incisio fiat, in eo consistit, ut aegrotanti manum figamus, quae igitur tubulae seu alio duro corpore imponatur, ita tamen ut locus incisionis Chirurgo apte sit positus, tunc scalpellum ad os usque penetret, tali modo autem, ut vulnus in summo & profundo ejusdem sit magnitudinis. Exigua incisio semper abhorrenda est, ideoque ad digiti longitudinem locum perforet lanceola, ne tendo, autorum assertione, transversaliter secetur, vagina autem findatur, quae in transversali sectione clausa manet. In necessaria ad latus sectione, transversalis longitudinali praeferenda est. Incisio satis sit magna, ne ex scalpelli punctione creentur ingrata mala, &

q) l. c. pag. 61.
r) l. c. pag. 1148.

& ægro molesta incisionis repetitione, praevertatur. Operatio hæc, cutis, tendinosorum partium epidermidisque resistentiæ, ac tensioni sensui addit colophonem. Quod quidem in nos est, doloris metum & sensum inter operationem mitigemus, quos per fasciationem compescere posse, audacter asseverat Cl. THEDENIUS. s) Antibrachium cum manu scilicet atque digitis, digito affecto illa in parte qua incisio fiat nudo remanente, fasciis amicire suadet, ac tali modo memorabili dolore experte incisionem s. fecisse, comprobat. Perpetrata operatione sanguinis effluvium haud supprimatur, sed eodem modo, ut supra monui, sustentetur. Ut in epta persequamur, emollientium anodynorumque protrahamus usum, & maturatio atque suppuratio tunc bene cedent.

(Indicata interna.) Quis est, qui rigorosum antiphlogisticorum usum hoc in stadio summe necessarium non laudabit? generaliter quidem hæc methodus egregie conducit; ad febris vero modificationem atque causam internam respicere, Chirurgo in re medica versato necesse esse, vix causa subest quare dicam. Dolor creat febrem, omnesque se- & excretiones turbat, bilis effunditur, transpiratio cessat, unde febris hoc in stadio vel bilioso-inflammatoria, vel mere inflammatoria urgere potest. Robu-

 stum

s) Neue Bemerk. und Erfahr. 1. Theil pag. 26

ſtum athleticum corpus, meram, magi cacochymicum autem & cholericum biliofo-inflammatoriam modificationem exhibebit. Extra agri mei fines ararem, ſi totum harum febrium decurſum cum cura deſcribere vellem, ſed neceſſaria tantum afferre mihi eſt conſilium. Febris igitur mere inflammatoria uſum nitri audacem cum mellitis & ſaponaceis vegetabilibus requirit. Veſperi autem, præmiſſa ſufficiente venæſectione opiata optimo cum ſucceſſu ſupra jam notata methodo propinentur. Ratione febris biliofo-inflammatoriæ primo ſupra præſcriptam methodicam venæſectionem diſponat, tunc nata indicatione reſolventia & evacuantia antiphlogiſtica adhibeat Chirurgus. Si ergo nauſea, oris amarities, capitis dolor, appetitus læſio, præcordiorum plenitudo, lingua admodum impura adſunt, emeticum præſcribendum eſt. E contrario ſi ventris dolores, borborygmi urgent, dorſum atque crura dolent, urina jumentoſa conſpicitur, purgans antiphlogiſticum propinetur. Omnia hæc notata ſigna ſi non inveniuntur, lingua ſordida ſicca, urina crocea apparent, ſaburram per ſalia media ſolvere neceſſe eſt, donec vel ſurſum vel deorſum turgeat, & eliminari poſſit. Cautionem autem impendeat Chirurgus in opiatorum præſcriptione; in ſordium enim præſentia & ſtatu plethorico nullo modo in uſum recipi poſſunt. Ergo venæſectio, ſordiumque ejectio ſemper opiatorum uſum præcedat.

Ceterum

Ceterum axioma est practicum, ut in opiatorum usu, propter ventris suppressionem quam pariunt, clysmata ingerantur. Convulsionum atque spasmorum agmen hoc in stadio a tribus causis nutriri videtur, a repletione scilicet, nimia sensibilitate atque irritatione. Quando igitur plethoræ symptomata atque inflammationis vehementiæ cruciare ægrum observantur, venæ incisio optimum exhibebit effectum. Quando sensibilitas urget opiata egregie conveniunt. Convulsiones autem ex irritatione nullo alio modo curantur, nisi tolli vel corrigi possit irritamentum. Ideoque v. g. sordes biliosæ, vel injuriæ externæ &c. ad nicitas redigantur. Bene nunc notandum, quod plures harum causarum simul adesse possint, quo igitur medendi rationes conciliandæ sint. Syncope aliquando superveniens, symptoma est spasticum & ut convulsiones pallietur. Ad hæc omnia respectum habeat artis medicæ consultus Chirurgus, nisi ægrotum suum de salute periclitari videat.

(Indicata diætetica.) Aëre puro refrigeratorio versetur languens, cibus ex penario exilium vegetabilium desumatur, potus sit aquosus, copiosus, refrigerans atque acidiusculus. Venter continuo mollis tenendus, & nisi sponte descendat per clysmata provocandus est. Summam observet quietem æger, & nullo modo animi affectibus molestetur.

II. Stadii suppurationis cura. Hujus stadii præsentia ex puris confectionis signis generalibus & parvo subinde tumore facilis est cognitu.

(*Indicantia.*) Prorsus cum illa prioris speciei convenit causa immediata. Neglecta ex hujus stadii curatione varia aliquando occurrunt teterrima accidentia, caries scilicet, in vagina tendinum manu & brachio suppuratio & abscessus, tendinum erosio ac corruptio, atque carnis exsuperantia subinde, omnia præcipue merentia attentionem nostram. Ad eorum diagnosin & curam quod spectat, alio loco fusius explicabo.

(Indicationes.) Ut causam proximam tollamus, pus profunde subjacute hærens per operationem exitum dare, atque tunc reliquam inflammationem resolvere, necesse est. Prophylactico scopo non impeditum sanici effluvium adjuvemus.

(Indicata externa.) Ut in priori specie notato modo adhibeantur remedia externa. Incisionem scilicet exerceat Chirurgus, supra descripta methodo & loco in stadio inflammationis, emollientia reliquaque in stadio suppurationis præcedentis speciei laudata remedia adhibeat. Dicta hæc omnia a levi gradu intelligenda, dum tractaverit stadium inflammationis vulnerarius, ibique non secaverit partem, nunc autem tempestive munere suo fungitur.

Ex

Ex curatione neglecta mala illa accidentia originem utplurimum petere solent. Pars ægra in suppuratione affecta vel sponte disrumpitur, vel nimis serotinus protractam exerimus incisionem. Omnia hæc mala proprios morbos, ideoque proprias suas curationes postulantes, constituunt; & ex pure retento dictis, orta sunt mala. Facta apertura saniei conspectum nostrum primo attingit, ideoque de mala suppuratione primo mihi est disserendum.

In tendinum vagina, manu & brachio purulentia atque abscessus.

Si ergo ex neglecta apertione plus justo colligitur pus, ob tendinum vaginæ firmam structuram, in locum minus resistentem, vaginam tendinum nempe, vergit, atque per hanc ad manus volam quin & antibrachium adscendit, ibique phlogosin, puris majorem confectionem & abscessus parit.

(*Signa.*) Ex negligentia igitur in parte ægra puris collectione facta, vel operatio instituitur, vel sponte comminuuntur integumenta externa, saniesque promanat, majori autem quantitate quam in loco ægro versari posset, nullum ex apertione ægro infertur solatium, manus tumor scilicet non subsidet, dolorum agmen non minuitur, tandemque ex vaginæ vel manus pressione pus profluit; saniei collectionem a tendinum vagina amplecti explorata veritate asserere possumus.

Ceterum, alia puris confecti ſigna, in Vulnerarii conſiderationem trahantur, præter fluctuationem, cujus perceptio in tendinum vagina & ſub palmari aponeuroſi in tenebris verſatur. Brachii tumorum abſceſſuumque diagnoſis nullo modo obſcuratur, purulentia ſub cute ſubinde conſpici, & fluctuatio percipi poteſt.

(Indicantia.) Cauſam proximam in ſolidis porrigunt, dolor & tumor, in fluidis inflammatio & puris collectio, quae ex hujus ſignis cognoſcatur. Symptomata aliquando ex neglecta cura accedentia in copioſo puris profluxu indeque oboriente enervatione, ſubinde partium adjacentium corruptione & ſaniei in humorum maſſa reſorptione continentur.

(Indicationes.) Ad cauſalem indicationem quod attinet, purulentiæ evacuatio per operationem eſt neceſſaria, hac facta, reliquam phlogoſin reſolvere & in pus convertere operas inſtigamus. Prophylactice partium corruptionem, puris profluvium nimium & reſorptionem avertamus. Ergo & puris effluvium ſine fiat impedimento curemus, atque per remedia convenientia ſaniei copiam atque corruptionem præveniamus.

(Indicata externa.) Operatio ad funditus cauſam ſolvendam immediatam unicum & præſtantiſſimum exhibet auxilium. Loco quo purulentiæ a cute clauſæ percipiuntur ſigna, fiat inciſio. Si ergo ſpontanea ruptura vel operatione facta

facta in parte languente, nulla ægrum permulcent consolatione, sinisque promanat ex vagina, vel non, aliaque generalia signa. Chirurgo locum quo pus hæreat, manifestabunt. Si vaginam aliasque phalangas obsidet pus, specillum per primam aperturam in vaginam ad illam, qua pus versatur, phalangem intrudatur, cuti externæ apprimatur, & super id scalpello incidatur vagina & cutis. Exteriora tunc petit sanies, & vulnus, ut postea dicam, curetur. Quantum potest semper puncturis parcendum, ligamenta firmiter in his hærentia, vaginæ tendinum non mediocre subsidium præbentia, indeque puri effluenti impedimentum afferentia, nisi per saniei malignitatem jam dissecta, nunquam descindere fas est; non illis autoribus, totam vaginam scalpello findere suadentibus, aures præbendæ sunt, intersitiorum dissectio enim, jam sufficit. Pus libere effluere valet atque vulnus in usu mox commendatiorum auxiliorum coarctari nequit. In vola manus sub aponeurosi palmari simul sæviente sanie, per incisionem phalangarum introducatur specillum, supra primum articulum cuti apprimatur & super id incidatur, tunc sulcatum specillum in hanc intrudatur aperturam, & super id plaga dilatetur, sanieque detur exitus commodus. Magna purulentiæ copia hic sæpius complectitur, cujus evacuationem uno tempore suscipere diffidatur, ne convulsiones

& lipothymia ſubſequantur. t) His factis & nullum ægro ſolatium præbentibus, aliis in locis puris collectionem ſuſpectam habeamus, vel ſub ligamento annulari, vel ſub flexoribus ſupra pronatorem quadratum. Inciſionis palmæ ſinis ideo ad arcum volarem usque ſuper ſpecillum ſulcatum propagentur, ſpecillum tunc ſub ligamento trajiciatur, atque ſupra hoc cuti apprimatur quo fiat inciſio. His peractis ſtatim funiculum linteum cum digeſtivo illitum per viam, a ſpecillo demonſtratam trajicere neceſſe eſt. Hac ratione moleſtia experte pus evocari & effluere, atque ulcus purgari poteſt, integro ſervato ſubinde ligamento annulari. Quandoque fit, quod omnibus his perpetratis ſymptomata indefinenter ſævire pergant; hoc caſu inter flexores & pronatorem quadratum pus, quod ex ſuis ſignis apparet, continetur. Plaga ſupra ligamentum jam facta cum ſcalpello extendatur, flexorum tendines in carpi flexione a ſe invicem divaricentur, ut ad pronatorem quadratum perveniamus, tunc lanceola in abſceſſus cavum impellatur ut pus elimin tur. Si pus ibi locum non occupavit, vel evacuatur experte ægri levamine, variæ exſtant autorum rationes. Plattner ipſum muſculum affectum, ſupra ligamentum ubi in tendinem degenerat, præcidere, hoc que artificium ligamen-

t) Schneiders chir. Geſchichte, 1 Theil. pag. 31.

gamenti annularis sectioni, qua mox verba adjeciam, præferre videtur u). Mihi vero in tenuine nondum exeso & corrupto hanc operationem exercere, fas non est. Rigiditatem ex ligamenti dilectione sequentem, avertere valemus, musculum autem restituere velle falsi spe nos producimus. Revera, si semper ex ligamenti annularis sectione oboriretur rigiditas manus, digiti rigiditas principatum teneretur, tetle autem experientia nunquam non fieri consuevit. Alii annularis ligamenti sectionem laudant. Hoc ligamentum sæpe dolores diros, inflammationemque nutrire posse asseverat (GARENGEOT, x) procul dubio enim, ligamentum a phlogosi & purulenta materia infestari potest. Plerique autores fere asserunt, modo non semper manus rigiditatem remanere, ideoque huic, quantum possit, parcendum esse. Contrarium autem, non semper oriri rigiditatem probat TOMLINSON. y) Ex his ergo colligere licet, si inflammatio adsit aliaque remedia nihil proficiant, sectionem fieri posse & debere, ut amputationis necessitatem vel ægri ex convulsionibus interfectionem caveamus. Ne autem rigiditate, curaperacta, molestetur ægrotans, incisio in carpi flexione fiat, & ad plenariam sanationem manus digitique in flexio-

u) l. c.
x) l. c. pag. 313.
y) l. c. pag. 78.

flexione perseverent, ne tendines prosiliant. z) Quando arcus superficialis aliaque vasa arteriosa discinduntur, hæmorrhagia, nisi sponte cesset, per compressionis vel ligaturæ adjumenta cohibeatur, styptica enim afferunt noxam. a) Quandoque fit, quod hæc languenti nullum præbeant levamen, dolores non leniantur, remedia emollientia & anodyna nihil valeant, abscessus autem non inveniantur. Varii tunc tendinis exstirpationem laudant. b) Garengeotius tendinem ubi parti musculosæ inhæret, discindere suadet. c) Ut mea fert opinio remedia externa atque interna nata indicatione adhibita manusque & digitorum flexio, hanc operationem, fere crudelem non necessariam efficient, & in casu desperato tantum ad eam confugerem: tendine enim dissecto vel radicitus exterminato digiti flexio cessat; tandem non exiguas complectitur difficultates hæc operatio, si v. g. profundi musculi tendo præcidere opus esset. Ut phlogosis nunc solvatur abscessusque purgentur, emollientium leniumque digestivorum usus commoda affert auxilia. In genere norma est practica, qualibet incisione peracta, his uti, priusquam ad novam sectionem moras rumpamus. Emollientia anodynaque subinde sufficere non solent, tunc mea sententia

z) Garengeot l. c. pag. 319.
a) Idem l. c.
b) La Fave l. c. p. 722.
c) l. c. pag. 313.

ſententia, egregie lixivium commune ſaturatum cum his conciliatum, vel in hoc manus immerſio qua reſolvens proficiet. Sanguinem enim circa abſceſſum ſtagnantem omnem in pus convertere non congruit, & fieri non poteſt. Digeſtiva forma injectionis, & ſpongia marina his imbuta, adhibere competit, forma unguenti cum turundis quoque apponi poſſunt. Ceterum laxa ſit deligatio, nocent enim linamenta ſi nimium premunt. Laude GARENGEOTII cum faſcia octodecim capitibus fiat deligatio. d) Inciſionibus parati chordas ex inteſtinis paratas ponamus. Varii autores ab vulneris labiis aliquid auferre in morem habent, ne nimis intumeſcant atque diligationi obſiſtant. e) Chordæ autem his incommodis providebunt, emolliunt, pariſentiam promovent, atque ut tumentes turundæ agunt. Funiculus, ſi inciſio ſupra ligamento annulari neceſſaria fuit, quotidie digeſtivo illitus protrahatur. Ligamentum diſciſſum, ut nova fert opinio, reſoluta inflammatione, ad ſanationem, quin ad reunionem fortaſſe ferre valemus, per duo ſplenia unum ad pollicis dorſum & alterum lateri oppoſito applicata, & per faſciam unientem, ab Ill. RICHTERO deſcriptam, f) adeo ut vulneris labia, quantum poteſt, ſe contrectent. Ten-

d) l. c. pag. 320.
e) LA FAYE l. c. pag. 721. ALIX obſerv. chirurg. Faſcic. 4. pag. 100.
f) l. c. p. 109.

Tendine nullo modo affecto, inter curam digitus situm habeat extensum, ut usus conservetur, inflexo enim digito cicatricis figuratio post curam, digiti, sine ejus sillione, non admittit extensionem. g) Tendinem discissum flexionis extinctio insequatur, ideoque inter sanationem digiti situm semi-inflexum curet Chirurgus, ut post illum in eo perseveret digitus. Brachium in mitella, manu aliquantisper pendente, ponatur, ne cubitus supine pendeat, & affluxus perduret, pus autem libere exitum experiatur. Ut proximarum partium corruptioni occurramus, pus sine ullo impedimento promanet, laxe igitur deligetur pars, satis repetatur obligatio, sufficienti gaudeat amplitudine incisio nimiaque purulentia cohibeatur. Puris copiosum profluvium præveniri potest per usum digestivorum tempore opportuno sepositorum, & siccam, cum spongia marina, deligationem. Absorptioni obviam ire potest Chirurgus, si spongiam marinam atque auxilia puris effluvium servantia, in usum trahet. Ut brevibus verbis adjicium, omni nunc soluta inflammatione sicca sit obligatio, pure autem mitius fluere incipiente, setaceum chordæque ex usu projiciantur, atque per fasciam expulsivam cum Thedeniana fasciatione conjunctam omnia ad fines optimos perduci possunt. Brachii axillarumque abscessus eodem modo curentur.

(Indicata

g) La Faye l. c. pag. 722.

(*Indicata interna*) Cavi abscessus novam repletionem, chinæ usus promovet; enervationem ex puris copiosa profusione cortic. peruv. ingestio cavet.

(*Indicata diætetica.*) Aërem purum continuo spiret æger. Ne autem enervatione conqueratur, ex penu nutrientium concoctu facilium ingerat. Omnibus animæ affectibus abstineat. Ceterum se- & excretiones bene cedant, ne ex eorum retentione vel nova inflammatio vel alia symptomata originem petant, & pus resorptum justo eliminetur.

Tendinum erosio atque corruptio aliquando superveniens, optimo modo per excisionis opera curatur. Spontaneam enim separationem nunquam exspectare licet, ob gradum facientem corrosionem ad tendinis longitudinem & purulentiæ accumulationem. Auferendum igitur cum forfice quod in tendine oculis exesum appareat, in sana sua parte tendo igitur præcidendus, nisi a digito resolutus fuerit, subsecandus & extrahendus est. Nisi vulnus fines erosionis attingat, manus flectenda & cum forcipe tendo protrahendus, vel ulcus scalpello extendi debeat.

Pterygium.

Occurrit aliquando, quod veterum nomine στερυγιον sive *hypersarcosis*, carnis exsuperantia

ex

ex incisionibus procreetur, has obturet atque purulentiæ effluxum cohibeat. Quod vitium extinguere varia laudantur auxilia. Alii scilicet autores caustica potentialia, alii levem compressionem h) in usum vocare suadent. Glandorpius ex escharoticorum usu magis magisque carnem increscere asseverat, atque dolores vehementes inde oriri. Cel. de Haen digiti, post incisionem in aquam tepidam, immersionem, qua prophylacticum auxilium laudibus extollit, i) quod mea sententia, si laudare ausim, chordarum notatarum usus quoque præbere possit. Hoc pterygio orto ego cum Plattnero k) forfice omnia exciderem. Si autem excisioni obstinaret ægrotus, escharoticis utendum esset, v. g. alum. ust. lap. infern. &c.

Caries.

Caries duplicis generis, *sicca* videlicet & *humida* a Chirurgis observata in panaritio quandoque locum occupare potest. Plurimum autem ob puris interclusionem, indeque factam erosionem, humidam observare solemus, sed cariem siccam ossa hæc quoque afficere posse, quis est qui refutabit?

(*Signa.*) *Siccam* adesse, noscitur ex abscessu nullo modo ad sanationem perducendo, ex osse

h) *Tomlinson* l. c. pag. 72.
i) l. c. pag. 219.
k) l. c. pag. 63.

osse in disquisitione periostio suo destituto; post ejus conspectui objectionem, os siccum, & laeve & flavum, ceterum nullum ichorem effluentem observamus. *Humida* alia, ut eam cognoscamus nobis exhibet phaenomena. Ossis exesa, peraspera superficies, ichor foetidus, niger, lintea nigro ornans colore, ex ulcere promanans, nullum, hujus carici praesentiae, dubium restringit.

(*Indicantia.*) Purulentia praeter magnam diuturnitatem causae, a periostio suo ossis superficiem denudans, externam exhibet causam occasionalem. Causa interna non raro adesse solet, v. g. metastasis quae cariei siccae plerumque pro origine est. Ossis mortificatio atque arrosio causam constituit proximam. Pro symptomate ichorem, perpetuae inflammationi nutrimento inservientem, habere possumus.

(*Indicationes.*) Indicationis causalis ratione, in occasionalem internam inquiramus, eique convenientibus remediis obveniamus. Ad causam proximam autem quod attingit, partem ossis arrosam vel emortuam a sano segregare conemur. Palliative ichorem corrigere, eiusque non impeditum effluvium promovere, atque inflammationem ulceris solvere necesse est.

(*Indicata externa*) In extrema, vel carie humida vel sicca, affecta phalange, exfoliationem vel excitare, vel spontaneam exspectare, fas non est; neste enim experientia os, spongiosa structura praeditum, mox plane a carie ostenditur, quin & proximam phalangam carie saepe incendere observa-

tum

tum ſit; quod ex perioſtii ad alium articulum tranſitum haud ægre explicari poteſt. Veterum quod ſciam, ALBUCASIS primo oſſis extinctionem vel exſtirpationem laudavit. l) Recentiorum BISSET, hanc operationem inveniſſe ſe jactans, eam commendavit. m) Ad unguis latus inciſionem parallelam ſupra arteriam, ne digiti apex lædatur, inſtituendi laudat. Ut varia huic methodo objiciam, licitum mihi erit. Ad pus evacuandum loco neceſſario in digiti phalange extrema facta, vel ſpontanea in digiti palma diſruptio orta eſt, cur igitur novam ſectionem faciamus? ut nervi vaſaque non lædantur & apici parceatur; nonne apex magis offendi periclitetur, ſi nervorum trunci a latere ad apicem ramos dimittentes, diſſecentur? nonne porro, vaſa nervique aliquando a ſitu naturali digredi, aberrare, atque tali modo lauciari poſſint? nonne oſſis exſtirpatio ejusque a ligamentis & tendine ſeparatio magnis objecta eſſe debeat difficultatibus? Tandem ægrotantes vix admittent novam ſectionem. Ex his colligere licebit, quod oſſis exſtirpatio per primam aperturam dilatatam commodius fieri poſſit. Dolendum, quod hæc operatio aliis rigidiori ſtructura ornatis officulis locum habere non poſſit; in his enim caries totam oſſis ſubſtantiam non penetrat, & remediorum anticarioſorum uſu oſſis conſervationem expectare poſſumus. Uſum autem quem exhibet hæc methodus, in eo conſiſtit, ut unguis & digiti apex ſerventur, atque cura

l) Method. medendi Lib. cap. 80.
m) Medical eſſays and obſervat. pag. 310.

cura brevius peragatur. Apud cariem in aliis phalangis occurrentem indicationes ſupra ſtabilitas noſtras ponamus. Ideoque os, ut in conſpectum veniat, vulnus dilatetur, os denudatum cum ſpongia marima Liq. a. m. H. vel Eſſ myrrh. imbuta obtegamus, ut morboſum exfolietur. Cavendum autem, ne in horum uſu excedamus modum, atque os ſanum offendamus. Inde uno die ſpongiam his remediis humectatam apponamus, expectemus tunc per aliquod dierum ſpatium num exfolietur, ſi non fit, hæc repetenda ſunt. Aliquando Chirurgi opera actum agunt, osque plane conſumi videtur, tunc cauſam internam habeat ſuſpectam. Topice in hoc caſu digiti amputatio in uſum trahenda eſt, ne ex una phalange corrupta proxima quoque infeſtetur. Ichorem ſpongiæ marinæ cum antiſepticis potionatæ applicatio egregie corrigit. Huic ſcopo ideo conveniunt, decoct. cort. peruv., ſcord., flor. cham. &c. quibus bis de die deligatio & ſæpe repetita humectatio, vel digiti in hæc immerſio fieri poteſt. Spongia ichorem abſorbet, ejusque reſervationi optimum infert obſtaculum. Inflammationi per emollientia anodynaque obvenire poſſumus. Subinde autem propter longam inflammationis permanſionem ſtagnat ſanguis, magisque reſolventia ad diſcutionem requirit. Fortaſſe ſupra jam laudatum lixivium egregia afferet opera. Vulneris ipſius labia cum digeſtivis, donec omni inflammatione ſint deſtituta, deligare congruit. Exfoliatione facta, ichoris malignitate ceſſata, inflammatione reſoluta, vulnere pure ſano nitente, hoc ipſum ad ſanationem, in priori ſpecie indicato modo, perducatur.

(Indicata interna.) Cauſa occaſionali interna a Chirurgo diſquiſita, per remedia vel methodica vel ſpecifica eam aggredi atur. In cauſam internam præcipue ſpicionem conferre licet Chirurgo, in carie externis a xiliis obſtinate reſiſtente, perpetuo in os ipsum ſe expandente, vicinaque oſſa corripiente,

III. Stadii gangrænæ & ſphaceli curatio. Ad hujus ſtadii dignoſin quod attingit alio loco jam locutus ſum, ideo hujus loci, de ejus curatione mihi tractandum erit. Ab obſervatoribus gangræna in *ſiccam & humidam* dividi ſolet. Siccam ab uſtilagine oriri ſe obſervaſſe contendunt autores. In vero panaritio quod hucusque deſcribere ſuſceperim, humida plerumque occurrere conſuevit, ideo de hac verba mihi tantum facienda ſunt.

(Indicantia.) Cauſa proxima ſolidorum & fluidorum in mortificatione atque putrefactione conſiſtetur. Exſtant autem variæ occaſionales cauſæ ſtadium inflammationis in hoc malignum convertentes. v. g. Nimis magna inflammationis vehementia, propter nimiam partium reſiſtentiam o). Humorum, cujusvis indolis ſit, cacochymia. Primarum viarum ſaburra. Metaſtatica materia quædam. Fere omnes partes deſtruentes contuſiones externæ. Aër impurus. Victus pravæ indolis &c. Symptomata hic obſer-

o) *Dionis* l. c. pag. 723.

servantia plerumque febre sanguinea vel biliosa putrida, ex ichoris absorptione ortum trahentibus, vel inflammatoria cum inflammatione externa complectuntur.

(Indicationes.) Dum ad causam respicimus, tam causam proximam quam occasionalem in considerationem trahamus. Ratione occasionalis causæ omnem artis medicæ peritus Vulnerarius ponat operam in ejus diagnosin & curam; quibus prolixe verba hic facere, spatium non admittit. Proximæ causæ autem ratione, putridas emortuasque partes a vivis dilpellere, putredinemque corrigere, necesse est. Palliativa indicatio in febrium concomitantium tractatione versatur. Ideoque si febris putrida urget, eam corrigere ichorisque absorptionem cohibere; in febre biliosa-putrida recta indicatione simul evacuantibus uti, & in febre inflammatoria tam externa quam interna adhibere antiphlogistica, viribus contendamus. Prophylactico scopo sex rerum non naturalium ordinem quadrantem præscribamus.

(Indicata externa.) In putridarum partium a sanis divortium laborem insumamus, necesse igitur est, ut inflammationem & suppurationem in vivis digiti solidis & fluidis excitemus. Chirurgus itaque ad sensiles vivas partes usque incisiones scarificationesque faciat. Harum in-

ſtitutione cavendum, ne a lateribus in arterias reddantur ſectiones, & nimia hæmorrhagia oboriatur. Quam normam ex TOMLINSONI obſervatione latuere mihi licebit. p) Sectionibus facti linteo carpto vel ſpongia marina eximantur ichores. Inflammatione ſufficiente in circumferentia præſente, corrigentibus externis non irritantibus cum emollientibus ac digeſtivis utamur. v. g. Flor. cham. Cort. peruv. Camph. cum emollientibus anodynis forma cataplasmatis vel fomentationis adhiberi poſſunt. Digeſtiva ſectionum fundum attingant. In affecti digiti ambitu autem pallido, laxo, dolore experte apparente inflammationem procreare operam humanus. Fundus cæſurarum itaque irritantibus pharmacis obtegatur, v.g. Theriaca, R. cantharid., Pulv. ſemin. ſinap., empl. nigr. ſulph. Bechholtz., circumferentiæ gangrænæ cum aromaticis ſpiritibus frictio convenit. ſimul corrigentibus ex antiſepticorum penu deſumtis utendum eſt, v. g. Aceto, vino, Cort. peruv., flor. cham. &c. quæ forma cataplaſmatis vel pulveris gangrænoſo digito applicentur. Ichoris abſorptionem commode per inciſionum copiam, antiputredinoſorum forma ſicca applicationem, & cum ſpongia marina deligationem prohibere valemus. Amputationem varii autorum in prima, gangrænæ ſphacelique origine laudant. Sem-

p) l. c. pag. 72.

Semper hæc methodus non commendanda, fiat operatio illis ab Ill. Richtero egregie ſtatutis indicationibus. q)

(*Indicata interna.*) Cauſis internis occaſionalibus Chirurgus medicinæ conſultus medeatur. Si febris putrida ſanguinea ægrum cruciare obſervatur, interne china, acidum vitrioli, alumen, valeriana, ſerpentaria, camphora, arnica, reſpectu ægrotantis ſtatus ſpaſtici vel colliquationis, vel enervationis urgentis, conducunt. Febris bilioſo-putrida, ſimul reſolventium evacuantiumque uſum nata indicatione flagitat. In febre inflammatoria urgente, interne methodus antiphlogiſtica jam indicata neceſſaria eſt, ſed venæſectione hujus loci caute & parce utendum eſt.

(*Indicata diætetica.*) Aër generatim ſit purus, cibus in putrida urgente febre acidus vegetabilis v. g. ex fructibus horneis. Febri inflammatoriæ convenientem diætam jam annotavi. Potus ſemper ſit copioſus, mucilaginoſus, in febre putrida acidus. Se & excretiones omni modo ſerventur, & animi pathematibus, hoc ſtadio non mediocre periculum afferentibus, abſtineat æger.

Speciei dorſalis ſuperficialis curatio.

I. Stadii inflammationis cura. Stadium hoc ſingulari gaudet qualitate, quod rempe facile tranſeat in ſuppurationem, uti fere omnes autores aſ-

 ſerunt,

q) l. c. pag. 78.

ferunt, quin etiam modo non ſemper delabatur unguis. Arteriarum arcus unguicularis non exiguum hic inflammationi exhibet fomitem; accedit præterea partis mollities ut cedere poſſit. Noſcitur ex ſignis ſuis jam indicatis.

(*Indicantia.*) In ſolidis cauſa proxima eſt mediocris humorum affluxus, in fluidis ut plurimum ſtagnatio. Symptomata præſertiſſima in dolore rubore atque tumore continentur.

(*Indicationes.*) Affluxum igitur minuere & ſanguinem ſtagnantem ſolvere laborem impendamus. Palliative dolores leniendi tumoremque diſcutiendi ratio eſt.

(*Indicata externa.*) Primo igitur ſupra in ſtadio inflammationis primæ ſpeciei generalia externa landata cum leniter adſtringentibus & reſolventibus adhibeantur; hæc enim tumorem ac ſanguinem ſtagnantem propellunt. v. g. Infuſ. flor. cham. & hyoſc. cum lixivio ſaponario, liniment. ex vitell. ovor. cum ſale, liniment. volatile &c. fortaſſe quoque hujus loci vaporis balneum conducit, cujus Cel. DE HAEN mentionem fecit, ex aqua communi & quinta parte aceti; expreſſis verbis notat: *adeo laxat ut tota mamus rugeſcat, tantæ eſt penetrabilitatis & laxitatis.* r) His omnibus in brevi temporis ſpatio experte fructu adhibitis, ad operationem confugiendum eſt. Cum ſcalpello igitur integumenta externa incidenda ſunt, ut ſanguis promanet; ceterum omnia jam indicata methodo

r) l. c. pag. 217.

thodo fiant. Indicatis internis & diæteticis rariſſime uti neceſſe eſt.

II. Stadii ſuppurationis cura. Fruſtra remediis, ad inflammationem ſolvendam, applicatis atque ægro non admittente inciſionem, ſuppuratio fit, quæ notato modo tractanda. In unguis abſceſſione præcipuam curam ſuſcipere velle non licet. Videndum tantum, ne ſub ungue inſinuetur pus atque caries oboriatur. Delapſo ungue ad minimum loci attactum fieri ſolent dolores; indeque varii autores locum ſiccis pulveribus inſpergere ſuadent, ne papillæ ab externis lædantur injuriis. Mihi vero cera molli loco affecto applicata, laude PLATTNERI s) illis pulveribus præferenda eſt, injurias enim externas melius arcere videtur. Tunc unguis a fine ſuo incipit iterum increſcere, donec integre perficiatur. Deligatio commode cum theca digiti a chirotheca deſumta fit. Stadium gangræne rariſſime hac in ſpecie obſervari conſuevit.

Profundæ dorſalis ſpeciei curatio.

I. Stadii inflammationis cura. Cum illo ſtadio inflammationis profundæ palmaris ſpeciei ratione indicantium, indicationum & indicatorum plane congruit, ita ut in repetitione me obruerem, ſi ſpecialim huius loci loqui vellem; ergo nihil aliud adiiciendi mihi ſupereſt quam operatio catione encheireſis ab illa diverſa. Omnibus igitur

s) l. c. pag. 60.

intra breve temporis intervallum incaſſum impenſis remediis, ad hanc operationem confugiendum. Angulo vitri acuto ſubtiliter abradere unguem uſus eſt facto, donec tenuiſſimus ſiat, variis in locis reſcindi vel incidi poſſit, ut affluxui ſanguinis locus cedatur.

II. Stadii ſuppurationis curatio. Confecta purulentia, citius quam fieri poteſt, ſiat unguis abraſio, donec lanceola eum penetrare poſſit, & materiæ exitus detur, ne mala oboriantur ſymptomata. Niſi ſiat operatio, ſuppuratio extenditur, totus unguis corrumpitur, imo phalanx ipſa ſæpe perit, caries enim familiare ſymptoma eam corripit & conſumit; pus extenſoris tendinem quoque afficere poteſt. Unguis delapſui ex ſuo capite medeatur. Quod reliquum eſt, omnia ut in profunda ſpecie palmari ſanentur.

III. Stadii gangrænæ medela. In hoc ſtadio eadem inſtituetur operatio, plana unguis deſtructio eſt neceſſaria, ne ichor aliquo loco ſtagnet & phalanx perdatur.

Chronicæ ſpeciei medela.

Hujus ſpeciei decurſus, ſtadiorum diviſionem vix admittit, fere continuo perſeverat in ſtadio irritationis, ideoque de hac pauca adjicere valeam. Primo a Cel. Acrel obſervata fuit, & amputationem digiti ægri ſupra locum doloris qua unicum ex obſervationibus comprobatum auxilium laudat.

t) Cau-

t) Causa interna præcipue hic urgere videtur, atque ni fallor materia arthritica. Nonne ossis exstirpatio methodo ALBUCASIS s. BISSETI instituta, hac in specie sufficeret? Unguis & digiti apex hac ratione servarentur.

CAP. XL

De medendi ratione causas occasionales spectante.

Propter spatii defectum de causis occasionalibus externis, omissis internis, verba hic tantum facere possum; attamen ad internarum catalogum inveniendum quoque in re medica versatus Chirurgus judicio subacto sit præditus, iisque tunc medeatur. Præter generalem jam medendi rationem laudatam, ad causam procatarcticam simul, indicationem figamus. Præcipuas igitur causas occasionales indicationem præstantes hic notare studebo. Omnes causas occasionales externas ad tres classes reducere, non incommodum judico, quæ nempe causam proximam aliam nempe indicationem præbentem, progignunt. Sunt igitur causæ occasionales vel *irritationem*, vel *atoniam vasorum*, vel *humorum stagnationem* efficientes. Probant quoque ab autoribus commendata remedia: alii enim adstringentia, alii anodyna, alii emollientia in usum trahunt. In genere bene notandum, quod ad causas occasionales indicatio in stadio

t) l. c.

ſtadio irritationis & inflammationis locum tantum habere poſſit.

(*Cauſæ irritationem ſolam efficientes.*) Vulnera punctura facta. Leve vulnus quodcunque. Morſus apum. Acria externa. Combuſtio. Corpora aliena intruſa. Furia infernalis. Omnia hæc irritamentum ægre ſolvendum involvunt. Indicatio inde haurienda eſt, ut irritationem ſive cauſam proximam & dolorem effectum ſcilicet, leniamus. Sequentia ergo præter generalia tam in irritationis quam inflammationis ſtadio adhiberi poſſunt. Empl. theriacale, unguent. & ol. de hyoſc. empl. de cicuta, fomentatio cum lacte calido in quo theriaca ſoluta, applicari poſſunt, atque digiti contra injurias externas defenſio. Corpora aliena vel cum volſellis, vel per inciſionem eximantur. Furiam infernalem cum caſeo non ſalito e corpore ægri in caſeum elicuit Solander u).

(*Cauſæ atoniam edentes.*) Ex aëre rigidi digiti ſubitanea incaleſcentia. Digitorum contuſio & compreſſio ſunt cauſæ atoniam producentes; ergo præter generalia lenia adſtringentia, ut tonus integer reſtituatur, adhibeantur. Cel. Thedenii faſciatio cum aqua ſclopetaria præcipue convenit, acetum in quo ſal ammon. ſolutum, ſpirit. vini, ſpirit. vini camph., herbar. aromat. infuſiones, Liniment. volat. &c. Omnia hæc commode cum præſcriptis generalibus conciliantur, ſymptomata enim ſunt dolorosa. In fere plane conquaſſatis

u) l. c.

satis phalangibus omnibus remediis, ob metum instantis gangrænæ, præferenda est amputatio.

(*Causæ stagnationem parientes.*) Frigus calenti digito subito applicatum, concussio quæ effusionem peperit, humorum stagnationem involvunt. Præter generalia, lenia adstringentia & resolventia in usum vocari requiritur, ut humores stagnantes in humorum massam iterum propellantur. Ergo sal. ammon. in aceto solutio, herbar. aromat. infusio v. g. ex millefol. menth. &c. Liniment. volat. &c. ægro digito apponi possunt.

CAP. XII.

De remediis empiricis ex auctoribus collectis & hodie usu dignis.

His præmissis omnia sic dicta empirica remedia in classem methodicorum plane recipi possunt. Omnia hic omitto superstitiosa, characteres, stercora &c. a veteribus laudata.

(*Remedia empirica irritationem lenientia.*) Rhazes Olei tepidi inunctionem laudat x). Ghalmetæus ovi albumen cum oleo violato magis dolores arcere, quam narcoticum, expertus est y). Fabric. ab Aquapendente fomentum cum aqua calida vel immersionem, ita tamen ut vix digitum attingat, laudibus effert z). Riverius digitum

x) Liber divisionum cap. 137.
y) Enchirid. chirurg. cap. 36.
z) l. c. Part. I. cap. 103.

t m auri felis impoſuit a). Ut balneum animale mea ſententia agit, fortaſſe digiti in cavitates recens mactorum animalium, immerſio egregium uſum præſtat. Theophrast. Paracelsus anodyna, narcotica & mandragoram in uſum trahere jubet b). Aqua vegeto mineralis Goulardi ab aliis commendatur. Theriaca externe applicata c). Lonicerus folia ſambuci & ebuli contuſa celebrat d). Paronychiæ herba a veteribus laudatur, mea opinione qua emolliens agit. Felix Plater ſuccum cicutæ applicat e). Tabernaemontanvs rutam contuſam cum theriaca permiſtam & ſaliva jejuna ad emplaſtri formam redactam, ſuadet f). Lieutaud immerſionem digiti in aquam calidam laudibus extollit g). Helmontius cruorem cum pelle talpæ recenti digitum circumvolvere ſuadet; agit ut balneum animale. Muſcum cum vino coctum in momento dolores ſedare, ſi digitus ejus vapori exponatur & deinde apponatur, affirmat Campy h). Hecquet balſamum

a) Obſervat. centur. 4. Obſerv. 36.
b) l. c.
c) Hannöverſch. Magazin anno 1769. 74. Stück.
d) Cap. 66.
e) l. c.
f) Lib. I. Sect. 4. cap. 31.
g) Inbegrif der ganzen medicin. Praxis 1. Th. 2 Band pag. 290.
h) Chirurgia parte 5. cap. 7.

mum ex tabaco, cynoglosso & oleo olivarum coctum laudibus extollit i).

(*Remedia empirica contra ataxiam.*) RHAZES digitum in primo in nivem ponere donec obstupescat, suadet. k) CHALMETUS adstringentia cum anodynis præscribit. l) AVICENNA in aceto calido vel aqua frigida digiti submersionem celebrat. m) et alio loco camph. cum aceto & farina applicare jubet. GUIDE DE CHAULIACO acetum purum, aut cum mucilagine ptyllii aut cum galla & corticibus granatorum summopere laudat. n) HIPPOCRATES gallam viridem cum aceto suadet, o) Cel. THEDENIUS aquam suam selopetariam calefactam cum fasciatione commendat. p) Aqua vegeto mineralis Goulardi hujus loci est. Cum spiritu vini camphorato lavatio ab aliis laudibus effertur. CUBA vincam pervincam contusam præscribit.

(*Remedia empirica in humorum stagnatione.*) FELIX PLATER pallium ex mele, farina, & pauco

i) Medecine. chirurgie & pharmacie des pauvres Tom. 31. pag. 83.
k) l. c.
l) l. c.
m) Lib. 4. Fen. 7. Tract. 4. cap. 9.
n) Tract. 2. de apost. cap. 4.
o) Lib. eodem. 4.
p) Unterricht für Unterwundärzte pag. 248.

co ſalis applicavit. q) Dioscorides radicem bryoniæ cum oleo coctam ſuadet. r) Ego autem ſuccum recentem vel radicem recenter contuſam præferrem. Unguentum neapolitanum corio illitum & applicatum laudatur. s) Cuba fel taurinum laudat. Aqua ſtillatitia ſempervivi commendatur, mihi vero ſuccus expreſſus præferri meretur. Succus cicutæ a Platero laudatur. Fomenta ex ſpiritu Mindereri & oleo amygdalarum a Sagaro laudibus extolluntur. t) Lixivium ex cineribus vitis paratum calidum in quo digitus ſubmergitur a Lieutaudio præſcribitur. u) Omni hora duodecima cataplasma ex braſſica rapa applicare jubet Unzer. x) Labat vitellum ovorum inquo ſalis communis aliquid ſolutum fuit circa digitum per 48 horarum ſpatium apponere celebrat. y) Agricola unguentum ex allio & aſa foetida anaticas partes & aceto q. ſ. contuſ. cum album. ovor. ad conſiſt. unguenti paratum præſcribit, & toties exſiccatur, renovetur. z) Anton de Heyde ſal volatile oleoſum illinere præſcribit. a)

(*Poſt-*

q) l. c.
r) Lib. 4. cap. 176.
s) Journal oeconomique.
t) l. c.
u) l. c.
x) medicinisch. Handbuch, pag. 219.
y) Itiner. american. pars 4. Tom. 1. pag. 101.
z) Chirurgia parva Tract. 5. pag. 559.
a) Obſervationes medicæ pag. 72.

(Prognosis.) Aliquando post curam *intumescentiam* digiti affecti, vel *rigiditatem* articulorum restare observamus. Tumorem restantem balneis tepidis curavit ALIX. b) Rigiditatem sequenti modo sanavit SCHNEIDER. Quater de die digitum in lacte calido vaccino submersit, mane & vesperi articulum modico calore fixit cum unguento ex olei th ereb. Drachm. j, ol. lilior. albor. Unguent. de alth. aa. Unc. j M.f. unguent. c) In morbi fine semper applicentur cataplasmata confortantia, vel foment. ex vino aromatico. d)

b) l. c. pag. 100.
c) l. c, pag. 12.
d) LA FAVE l. c. pag. 722.

THESES.

I.

Causa phthiseos pituitosæ non est semper debilitas & laxitas pulmonum.

II.

Paracenthesis thoracis in hydrope pectoris tuto adhiberi potest.

III.

Venenum gonorrhœæ venereæ indolis esse potest.

IV.

Dysenteriam albam in crusta pleuritica consistere credo.

V.

Hæmorrhoides nec sunt laudandæ nec plane rejiciendæ.

VI.

Usus acidorum in febribus inflammatoriis necessarius est.

VII.

Pus prima sua principia ex lympha coagulabili ducere existimo.

VIII.

Trepanatio cranii tam in futuris quam aliis locis instituí potest.

IX.

Nullus medicus practicus arte chirurgica carere potest.